

**ΣΧΟΛΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ
ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ**
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ «ΤΡΑΠΕΖΙΚΗ ΚΑΙ
ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ»

ΔΙΑΤΡΙΒΗ ΕΠΙΠΕΔΟΥ ΜΑΣΤΕΡ

*Οι κίνδυνοι του τραπεζικού συστήματος, τα Σύμφωνα της Βασιλείας I, II & III
και η τραπεζική ενοποίηση στην Ευρωζώνη.*

ΦΟΙΤΗΤΡΙΑ: ΔΗΜΗΤΡΑ ΚΑΤΣΑΡΑ (11300783)

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΑΝΔΡΕΑΣ ΑΣΣΙΩΤΗΣ

ΛΕΥΚΩΣΙΑ, ΜΑΙΟΣ, 2015

Περίληψη

1

Η παρούσα διπλωματική εργασία θα ασχοληθεί αρχικά με το χρηματοπιστωτικό και τραπεζικό σύστημα διεθνώς καθώς και τους κινδύνους το οποίο αντιμετωπίζει. Στη συνέχεια, θα αναφερθούμε στη διαχείριση αυτών των κινδύνων από τις τράπεζες. Βέβαια, σημαντικό είναι να εξετάσουμε και το ρόλο της εποπτείας των τραπεζικών ιδρυμάτων από τις Κεντρικές Τράπεζες καθώς και τα διάφορα σύμφωνα της Βασιλείας που έχουν εφαρμοστεί. Συνεχίζοντας, θα αναφερθούμε στην τραπεζική ενοποίηση της Ευρωζώνης, η οποία πρόκειται να ολοκληρωθεί μέχρι τα τέλη του 2014. Τέλος, θα ασχοληθούμε με το θέμα το μη εξυπηρετούμενων δανείων που απασχολεί περισσότερο τις τράπεζες του εγχώριου τραπεζικού συστήματος. Τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια αποτελούν «τρύπα» στους ισολογισμούς των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων για το γεγονός ότι αποτελούν 12 δις ευρώ για την Κύπρο (Κεντρική Τράπεζα Κύπρου, 2014) και 78 δις ευρώ για την Ελλάδα (Τράπεζα της Ελλάδος, 2014). Βέβαια, το ερευνητικό κομμάτι θα εξεταστεί με τη χρήση δομημένου ερωτηματολογίου κλειστού τύπου. Συγκεκριμένα, θα περιλαμβάνει 24 ερωτήσεις που θα σχετίζονται με την άποψη των τραπεζικών υπαλλήλων πάνω στην τραπεζική ενοποίηση και κατά πόσο αυτό το γεγονός θα βοηθήσει στη μείωση των κινδύνων των τραπεζών (12 ερωτήσεις) καθώς και στη μείωση των μη εξυπηρετούμενων δανείων (12 ερωτήσεις). Επιπρόσθετα, θα υπάρξουν και άλλες 6 ερωτήσεις που σχετίζονται με δημογραφικά χαρακτηριστικά. Το δείγμα εξέτασης θα αποτελούν υπάλληλοι τραπεζικών ιδρυμάτων στην Ελλάδα και καταστημάτων σε όλη την επικράτεια.

Abstract

2

This thesis deals with the global financial and banking system as well as the financial risks and the risk management. Then, we will refer how the banks assess these risks. Of course, it is important to consider the supervision role of central banks as well as the implementation of BASEL I, II, III treaties. In addition, we will refer to the banking union in the Eurozone, which is to be completed by the end of 2014. Finally, we will deal with the matter of the non-performing loans which concerns the majority of banking institution in Greece. On the other hand, the empirical research will take place by using a structured closed-type questionnaire. In specific, it contains 24 questions examining the knowledge of banking employees in Greece and the evaluation methodology which is used by Greek banks in order to estimate the credit solvency of their customers (businesses and individuals).

Περιεχόμενα

Περίληψη	0
Abstract.....	2
Κεφάλαιο 1 ^ο - Εισαγωγή.....	5
Κεφάλαιο 2 ^ο - Βιβλιογραφική Ανασκόπηση.....	11
Κεφάλαιο 3 ^ο – Αξιολόγηση Τραπεζικών Κινδύνων.....	16
3.1 Συστημικός Κίνδυνος και Χρηματοπιστωτική Κρίση	16
3.2 Σημαντικότεροι κίνδυνοι του Τραπεζικού Συστήματος	19
3.3 Η σημαντικότητα της ρευστότητας	24
3.4 Συνέπειες του κινδύνου συναλλάγματος	25
3.5 Συνέπειες του κινδύνου ρευστότητας.....	27
Κεφάλαιο 4 ^ο – Τραπεζική Ενοποίηση στην Ευρωζώνη.....	30
4.1 Τραπεζική Ένωση.....	30
4.2 Η ενοποίηση του Ευρωπαϊκού Τραπεζικού κλάδου και οι εποπτικές μεταβολές.....	33
Κεφάλαιο 5 ^ο – Σύμφωνα Βασιλείας	38
5.1 Σύμφωνα Βασιλείας I και II.....	38
5.2 Σύμφωνο Βασιλείας III.....	39
Κεφάλαιο 6 ^ο – Μεθοδολογία	42
6.1 Σχεδιασμός και προβληματισμός της έρευνας	42
6.2 Περιορισμοί της έρευνας.....	42
6.3 Ερευνητικές Υποθέσεις.....	43
6.4 Εξεταζόμενοι.....	43
6.5 Μέσα συλλογής δεδομένων.....	43
6.6 Διαδικασία συλλογής δεδομένων.....	44

6.7 Στατιστική ανάλυση.....	44
Κεφάλαιο 7ο - Εμπειρική Ανάλυση	45
7.1 Περιγραφική Στατιστική.....	45
7.2 Δείκτης Cronbach (Cronbach's alpha)	58
7.3 Ανάλυση Διακύμανσης κατά ένα παράγοντα (One way ANOVA)	59
Κεφάλαιο 8ο – Συμπεράσματα.....	63
Βιβλιογραφία.....	65
Ξένη Βιβλιογραφία	65
Ελληνική Βιβλιογραφία	67

Κεφάλαιο 1^ο - Εισαγωγή

5

Η σύγχρονη χρηματοπιστωτική κρίση του 2008 έδειξε ότι υπάρχουν πολλά κενά στην εφαρμογή των συμφώνων Βασιλείας I, και II. Ουσιαστικά, οι εποπτικοί μηχανισμοί των Κεντρικών Τραπεζών δεν λειτουργούσαν αποτελεσματικά έτσι ώστε να ελέγξουν ποιοτικά στοιχεία των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων. Έτσι, με το πέρασμα του χρόνου, οι χρηματοπιστωτικές αγορές δημιούργησαν σύνθετα τραπεζικά προϊόντα τα οποία δεν ήταν σε θέση να αξιολογηθούν επαρκώς σύμφωνα με το ισχύον εποπτικό πλαίσιο. Έτσι, χρηματοπιστωτικά προϊόντα με υψηλή τοξικότητα αξιολογούνταν με χαμηλότερο πιστωτικό κίνδυνο από ότι στα πραγματικότητα.

Η κατάρρευση της Lehman Brothers στις 15/09/2008 ήταν αρκετή έτσι ώστε να πυροδοτήσει συνεχής αλυσιδωτές αντιδράσεις στο διεθνές χρηματοπιστωτικό σύστημα. Όσον αφορά την Ευρωπαϊκή Ένωση, η Αγγλική Κυβέρνηση προώθησε στις διάσωση του χρηματοπιστωτικού της τομέα προσφέροντας κεφαλαιακή ενίσχυση στις Αγγλικές Τράπεζες. Έτσι, το Φλεβάρη του 2008, η αγγλική κυβέρνηση εθνικοποιεί της Northern Rock, γίνοντας με αυτό τον τρόπο η πρώτη τράπεζα της κρίση που περνάει υπό δημόσιο έλεγχο. Στις 14/10/2008 ανακοινώνονται τα προγράμματα διάσωσης των τραπεζών σε Ηνωμένο Βασίλειο, Γερμανία και Ισλανδία. Η Αγγλική Κυβέρνηση εθνικοποιεί τις μεγαλύτερες τράπεζες της χώρας, ύστερα από προτροπή της Τράπεζας της Αγγλίας, έτσι ώστε να αποφευχθεί οποιαδήποτε κατάρρευση του αγγλικού τραπεζικού συστήματος.

Στη συνέχεια, η Ιρλανδική κυβέρνηση δηλώνει τον Δεκέμβρη του 2008 ότι η συνολική εγγύηση των Ιρλανδικών καταθέσεων είναι εφικτή, ενώ η επίσημη τοποθέτηση της Ιρλανδικής Κυβέρνησης είναι ότι το τραπεζικό

σύστημα της χώρας είναι ασφαλές. Τα γεγονότα τη διαψεύδουν δύο χρόνια μετά, όταν η Ιρλανδική κυβέρνηση ανακοίνωσε και επίσημα ότι χρειάζεται τη βοήθεια του ΔΝΤ και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής έτσι ώστε να εξασφαλίσει τη βιωσιμότητα του τραπεζικού συστήματος της χώρας. Έτσι, ένα πακέτο διάσωσης 85 δις ευρώ εγκρίνεται για να σωθούν οι Ιρλανδικές τράπεζες.

Συνεχίζοντας, η Ελληνική κρίση ξεκίνησε ως δημοσιονομική αλλά κατέληξε να είναι και τραπεζική, ιδιαίτερα μετά τον Μάρτη του 2012 όταν και αποφασίστηκε το κούρεμα των ελληνικών ομολόγων (PSI). Η Ελληνική Κυβέρνηση έλαβε 25 δις ευρώ από Ευρωπαϊκό Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (EFSF) έτσι ώστε να κεφαλαιοποιηθούν αποτελεσματικά οι ελληνικές τράπεζες και να αποφύγει το Δημόσιο την επαναφορά τους υπό τον έλεγχο του.

Το τελευταίο γεγονός της χρηματοπιστωτικής κρίσης στην Ευρωπαϊκή Ένωση έγινε στην Κύπρο με την κατάρρευση του τραπεζικού συστήματος τον Μάρτη του 2013. Το πακέτο διάσωσης του Κυπριακού τραπεζικού συστήματος ανήλθε στα 23 δις ευρώ. Αποτέλεσμα της Κυπριακής τραπεζικής κρίσης ήταν η χρεωκοπία της Λαϊκής Τράπεζας και η συρρίκνωση του τραπεζικού τομέα με τη μέθοδο του κουρέματος των καταθέσεων.

Έτσι, όλες οι παραπάνω περιπτώσεις διασώσεων αλλά και καταρρεύσεων τραπεζών οδήγησαν στη θέσπιση του Συμφώνου της Βασιλείας III το Δεκέμβρη του 2010.

Συγκεκριμένα, η επιτροπή της Βασιλείας εξέδωσε δύο ρυθμιστικές εκθέσεις, οι οποίες και αποτέλεσαν το σύμφωνο της Βασιλείας III. Η Βασιλείας III αποτελεί μια ουσιαστική απάντηση στην πρόσφατη χρηματοοικονομική κρίση του 2008 (Cannata, 2011). Το νέο πλαίσιο

προληπτικής εποπτείας αποτελεί μια βελτίωση και επιδιόρθωση του ήδη υπάρχοντος και έχει ως στόχο την ενδυνάμωση της σταθερότητας του τραπεζικού συστήματος διεθνώς. Η Βασιλεία III κινείται μεταξύ δύο επιπέδων πρόληψης, μικροοικονομικό και μακροοικονομικό επίπεδο (Cannata, 2011).

Συγκεκριμένα, το νέο σύμφωνο επιφέρει μεταβολές από συστηματική άποψη σε δύο κατηγορίες:

A) σε διατάξεις του κανονιστικού πλαισίου της Βασιλείας II, όπου επέρχονται τροποποιήσεις στην κατηγορία των ιδίων κεφαλαίων και στην κάλυψη των τραπεζών έναντι της έκθεσης τους στον πιστωτικό κίνδυνο (Cannata, 2011).

B) σε διατάξεις που αποτελούν καινοτόμα στοιχεία και σχετίζονται με την προσθήκη:

A) συντελεστή μόχλευσης

B) συντελεστή κάλυψης της ρευστότητας

Γ) συντελεστή καθαρής σταθερής χρηματοδότησης

Δ) εργαλεία παρακολούθησης του κινδύνου ρευστότητας

Ε) κεφαλαιακό απόθεμα για λόγους συντήρησης

ΣΤ) αντικυκλικό κεφαλαιακό απόθεμα

Ως εναρκτήρια ημερομηνία σταδιακής εφαρμογής των νέων διατάξεων είχε οριστεί η 1 Ιανουαρίου 2013 με στόχο η προσαρμογή των τραπεζών να είναι σταδιακή μέχρι την 1 Ιανουαρίου 2019 (Cannata, 2011).

Όσον αφορά την αξιολόγηση των νέων διατάξεων, Ο Wellink (2011), επισημαίνει ότι με τη Βασιλεία III:

Αυξάνεται σημαντικά η ποιότητα και η ποσότητα των τραπεζικών κεφαλαίων, με μεγαλύτερη έμφαση στα ίδια κεφάλαια.

Εισάγεται ένας απλός δείκτης μόχλευσης, ο οποίος θα λειτουργήσει ως ασπίδα προστασίας ενάντια στην υπερβολική μόχλευση.

Μια τρίτη διάσταση της Βασιλεία III είναι η χρήση κεφαλαιακών δεικτών, με το κεφαλαιακό απόθεμα για λόγους συντήρησης να παρέχει στις τράπεζες ένα ισχυρό κίνητρο να δημιουργούν ένα επιπλέον κεφάλαιο στις ανοδικές περιόδους, ενώ το αντικυκλικό κεφαλαιακό απόθεμα συμβάλει στην προστασία των τραπεζών από τις επιπτώσεις της προκυκλικότητας.

Τέλος, η διαχείριση του κινδύνου ρευστότητας και τα πρότυπα ρευστότητας θα διασφαλίζουν ότι οι τράπεζες θα διαχειρίζονται πιο αποτελεσματικά τον παραπάνω κίνδυνο, διατηρώντας επαρκή αποθέματα ρευστότητας.

Συνοψίζοντας, τα παραπάνω γεγονότα, που σχετίζονται με την εφαρμογή πακέτων διάσωσης των τραπεζικών ιδρυμάτων αλλά και των νέων εποπτικών κανόνων, κέντρισαν το ενδιαφέρον έτσι ώστε να ασχοληθούμε περαιτέρω με την ανάλυση των ακόλουθων καταστάσεων.

Έτσι, αποφασίστηκε η παρούσα διπλωματική να αποτελείται από τέσσερις βασικούς άξονες:

A) τη διαχείριση των κινδύνων των τραπεζικών ιδρυμάτων

Ο συγκεκριμένος άξονας θα ασχοληθεί με τους κινδύνους που αντιμετωπίζουν τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα. Θα δοθεί ιδιαίτερη έμφαση στον κίνδυνο ρευστότητας, τον πιστωτικό κίνδυνο και την κεφαλαιακή επάρκεια.

B) τη διαχρονική εξέλιξη των συμφώνων της Βασιλείας

Στο παρόν σημείο θα γίνει η ενασχόληση με τη διαχρονική μεταβολή των συνθηκών της Βασιλείας για την εποπτεία των τραπεζικών ιδρυμάτων. Έτσι, θα αναφέρουμε και θα σχολιάσουμε το σύμφωνο της Βασιλείας I και II καθώς και την τελευταία τροποποίηση του το Δεκέμβρη του 2010 (Σύμφωνο Βασιλείας III).

Γ) τραπεζική ενοποίηση στην Ευρωζώνη

Η τραπεζική ενοποίηση αυξάνει το ρόλο της ΕΚΤ στην εποπτεία των τραπεζικών ιδρυμάτων σε όλες της χώρες του ευρώ. Επίσης, η τραπεζική ενοποίηση ενισχύει τη μετάδοση των επιδράσεων της νομισματικής πολιτικής και συμβάλλει στη διαφύλαξη της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας και στην ομαλή λειτουργία των συστημάτων πληρωμών.

Δ) Μη εξυπηρετούμενα δάνεια στην Ελλάδα

Τέλος, θα ασχοληθούμε με το θέμα το μη εξυπηρετούμενων δανείων που απασχολεί περισσότερο τις τράπεζες του εγχώριου τραπεζικού συστήματος. Τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια αποτελούν «τρύπα» στους ισολογισμούς των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων για το γεγονός ότι αποτελούν 12 δις ευρώ για την Κύπρο (Κεντρική Τράπεζα Κύπρου, 2014) και 78 δις ευρώ για την Ελλάδα (Τράπεζα της Ελλάδος, 2014).

Εν κατακλείδι, το ερευνητικό κομμάτι θα εξεταστεί με τη χρήση δομημένου ερωτηματολογίου κλειστού τύπου. Συγκεκριμένα, θα περιλαμβάνει 24 ερωτήσεις που θα σχετίζονται με την άποψη των τραπεζικών υπαλλήλων πάνω στην τραπεζική ενοποίηση και κατά πόσο αυτό το γεγονός θα βοηθήσει στη μείωση των κινδύνων των τραπεζών (12 ερωτήσεις) καθώς και στη μείωση των μη εξυπηρετούμενων δανείων (12 ερωτήσεις) Επιπρόσθετα, θα υπάρξουν και άλλες 6 ερωτήσεις που σχετίζονται με δημογραφικά χαρακτηριστικά. Το δείγμα εξέτασης θα αποτελούν υπάλληλοι τραπεζικών ιδρυμάτων στην Ελλάδα.

Κεφάλαιο 2^ο - Βιβλιογραφική Ανασκόπηση

Η βιβλιογραφική ανασκόπηση αποτελεί σημαντικό κομμάτι της διπλωματικής εργασίας γιατί έχει ως στόχο να μας πληροφορήσει για τις πρόσφατες έρευνες που έχουν εκπονηθεί για το θέμα το οποίο ερευνάμε. Επομένως, η συλλογή και η παρουσίαση πρόσφατων εμπειρικών μελετών αποτελεί τον ακρογωνιαίο λίθο έτσι ώστε να προσχωρήσουμε παραπέρα. Επισημαίνεται ότι η συλλογή των ακαδημαϊκών άρθρων έγινε από τη βάση δεδομένων του sciencedirect (2014) και συγκεκριμένα από τα πιο έγκριτα ακαδημαϊκά περιοδικά παγκοσμίως (πχ. Journal of Finance κτλ).

Αρχικά, εξετάσαμε την εμπειρική μελέτη των Αναγνώστου και Αλεξίου (2014). Οι ερευνητές εξέτασαν τους παράγοντες που αποτέλεσαν τα τρωτά σημεία της τραπεζικής εποπτείας τόσο στην Ελλάδα όσο και στην Κύπρο. Το συγκεκριμένα ακαδημαϊκό θρύβει εμπειρικής απόδειξης αλλά περισσότερο προσανατολίζεται στην εξέταση τόσο των παραγόντων, που αναφέραμε παραπάνω, αλλά και στις επιπτώσεις της κατάρρευσης του τραπεζικού συστήματος τόσο στην Ελλάδα όσο και στην Κύπρο. Εν κατακλείδι, οι ερευνητές περισσότερες εστιάζουν ποιοι είναι οι πραγματικοί παράγοντες που οδηγούν ένα χρηματοπιστωτικό ίδρυμα στην χρεοκοπία καθώς και πόσο σημαντική είναι η επίδραση του φαινομένου της μόλυνσης (contagious effect) σε άλλα τραπεζικά ιδρύματα εντός της Ευρωζώνης. Τέλος, εστιάζουν και στην αποτελεσματικότητα των υπάρχοντων κανόνων τραπεζικής εποπτείας τόσο από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα όσο και από τις Εθνικές Κεντρικές Τράπεζες.

Στη συνέχεια, σύμφωνα με τον Arsanalp και τον Liao (2014), η παγκόσμια οικονομική κρίση εξέφρασε την ανάγκη να δοθεί περισσότερη προσοχή στον Κρατικό δανεισμό έτσι αυτός να γίνεται με συγκεκριμένα κριτήρια

μιας και η κρίση χρέους στην Ευρώπη ξεκίνησε λόγω του υπερβολικού δανεισμού κάποιων κρατών. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η περίπτωση της Ελλάδας όπου το κούρεμα των ομολόγων οδήγησε στην κατάρρευση του ελληνικού τραπεζικού συστήματος το 2012. Έτσι, οι ερευνητές προσπάθησαν να δημιουργήσουν ένα οικονομετρικό μοντέλο όπου θα εντόπιζαν τους παράγοντες που οδηγούν τα τραπεζικά ιδρύματα σε ζημίες και ίσως και στην κατάρρευση τους. Συγκεκριμένα, συγκεντρώθηκαν ιστορικά στοιχεία για 245 τράπεζες από 32 χώρες (20 ανεπτυγμένες και 12 αναπτυσσόμενες). Η συλλογή των στοιχείων έγινε σε μηνιαία βάση από τον Ιούνιο του 2006 έως τον Δεκέμβρη του 2013. Ως εξαρτημένη μεταβλητή χρησιμοποίησαν το ενδεχόμενο ζημιών και ως ανεξάρτητες τις συνολικές υποχρεώσεις των τραπεζικών ιδρυμάτων, την πιθανότητα χρεοκοπίας, το ενδεχόμενο κρατικής υποστήριξης και τις πιθανές μακροπρόθεσμες υποχρεώσεις. Για την παραγωγή των εμπειρικών τους αποτελεσμάτων χρησιμοποίησαν μεθοδολογία VAR καθώς και ανάλυση παλινδρόμησης. Τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν ότι η πιθανότητα κατάρρευσης των τραπεζικών ιδρυμάτων εξαρτάται τόσο από το συνολικό μέγεθος τους στην οικονομία, αλλά και το κατά πόσο είναι διατεθειμένη η κεντρική κυβέρνηση να προβεί στη διάσωση τους.

Στη συνέχεια, η Barakona και η Palvia (2014), ασχολήθηκαν με την αποτελεσματικότητα των εποπτικών αρχών αναφορικά με τα Σύμφωνα της Βασιλείας I, II και III. Συγκεκριμένα, ερεύνησαν την αποτελεσματικότητα της εφαρμογής των συμφώνων στα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα των ΗΠΑ. Συγκεκριμένα, ερεύνησαν κατά πόσο η εφαρμογή των συμφώνων της Βασιλείας εξαρτάται από το βαθμό των δανείων, το μέγεθος των τραπεζών καθώς και την έκθεση του πιστωτικού κινδύνου. Έτσι εξέτασαν ένα δείγμα 115 τραπεζικών

ιδρυμάτων από το 2012 έως το 2012 σε τριμηνιαία βάση. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι η εφαρμογή του συμφώνου της Βασιλείας III είναι πιο αποτελεσματικά σε σχέση με τα δύο προηγούμενα, όσον αφορά των τραπεζικό τομέα των ΗΠΑ.

Επίσης, ο Chen (2007) αποφάσισε να μελετήσει το φαινόμενο της αναρρύθμισης του πιστωτικού κινδύνου στα τραπεζικά ιδρύματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ο όρος αναρρύθμιση σχετίζεται με τη σύσφιξη των κανόνων του πιστωτικού κινδύνου σε μια περίοδο όπου η διεθνής οικονομική κρίση δεν είχε ακόμα εμφανιστεί. Τα άμεσα αποτελέσματα αυτής της ρύθμισης ήταν η βελτίωση της ποιότητας των δανείων καθώς και η μείωση του πιστωτικού κινδύνου. Επιπρόσθετα, τα πρώτα εμφανή αποτελέσματα παρατηρούνται στα μεγάλα τραπεζικά ιδρύματα. Επίσης, τα τραπεζικά ιδρύματα της Ιταλίας και της Αυστρίας φαίνεται να προσαρμόζονται πιο γρήγορα σε αυτήν την απορρύθμιση βελτιώνονται την ποιότητα των στοιχείων που έχουν στο ενεργητικό τους.

Ακόμη οι Hong, Huang και Wu (2014) εξέτασαν το δείκτη κάλυψης της ρευστότητας (liquidity coverage ratio) που άρχισε να ισχύει μετά την εφαρμογή της Βασιλείας III. Έτσι, συγκέντρωσαν ένα δείγμα 9.349 τραπεζών από το 2001 έως το 2011 σε τριμηνιαία βάση. Το δείγμα αναφερόταν για τις ΗΠΑ. Τα στοιχεία που συγκεντρώθηκαν σχετιζόταν περισσότερο με την ποιότητα των ταμειακών ροών των τραπεζών έτσι ώστε να υπολογιστεί ο δείκτης κάλυψης της ρευστότητας. Επιπρόσθετα, δημιούργησαν ένα θεωρητικό υπόδειγμα έτσι ώστε να ανακαλύψουν την επιτυχία εφαρμογής της Βασιλείας III όσον αφορά τον κίνδυνο ρευστότητας. Ουσιαστικά, ήθελαν να εξετάσουν αν ο δείκτης κάλυψης της ρευστότητας αποτελεί σημαντικό δείκτη έτσι ώστε να αντιμετωπιστεί ο κίνδυνος ρευστότητας που αντιμετωπίζουν οι τράπεζες. Τα αποτελέσματα της έρευνας τους έδειξαν ότι ο δείκτης κάλυψης της

ρευστότητας έχει περιορισμένο τρόπο αντιμετώπισης του κίνδυνου ρευστότητας. Ο συστημικός κίνδυνος ρευστότητας εξακολουθεί να αποτελεί σημαντικό παράγοντα των τραπεζικών χρεοκοπιών.

Στη συνέχεια, ο Rossignolo (2013) αφού αναφέρει τους λόγους αποτυχίας των συμφώνων της Βασιλείας I και II, προσπαθεί να εξηγήσει εμπειρικά αν το σύμφωνο της Βασιλείας III θα έχει καλύτερη εφαρμογή και κατά πόσο θα είναι αποτελεσματικό μέσα στην Ευρωζώνη. Συγκεκριμένα, επιλέγει να ερευνήσει την περίπτωση των αδύναμων οικονομιών της Ευρωζώνης (Ελλάδα, Ισπανία, Πορτογαλία και Ιρλανδία). Τα αποτελέσματα της έρευνας του υποστηρίζουν ότι παρόλο που έχει εφαρμοστεί το νέο σύμφωνο της Βασιλείας III, οι κανόνες που το διέπουν θεωρούνται αναποτελεσματικοί για τα τραπεζικά συστήματα της Ελλάδας, της Πορτογαλίας, της Ισπανίας και της Ιρλανδίας. Η μεθοδολογία GARCH που χρησιμοποίησε ο ερευνητής, υποστηρίζει ότι η σταθερότητα των τραπεζικών συστημάτων, αυτών των χωρών, είναι ευάλωτη τόσο βραχυπρόθεσμα όσο και μακροπρόθεσμα, σε εξωτερικούς μακροοικονομικούς και οικονομικούς παράγοντες που μπορούν να επηρεάσουν τη σταθερότητα του.

Τέλος, ο Prisecaru (2014) ήταν ο πρώτος ερευνητής που εξέτασε την τραπεζική ενοποίηση στην Ευρώπη (EU banking union). Σύμφωνα με αυτόν, η ευρωπαϊκή τραπεζική ενοποίηση έχει δύο σκοπούς, α) να δημιουργήσει μια ενιαία αγορά παροχής τραπεζικών και χρηματοοικονομικών υπηρεσιών και να ενισχύσει το ενιαίο νόμισμα μέσω της άμεσης και ελεύθερης διακίνησης κεφαλαίων εντός της Ευρωζώνης. Η εμπειρική έρευνα δείχνει ότι η τραπεζική ενοποίηση θα βοηθήσει στην ενίσχυση της εικόνας του ευρώ τόσο εντός Ευρωζώνης όσο και εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης. Επιπρόσθετα, η άμεση μεταφορά κεφαλαίων θα βοηθήσει στη διενέργεια επενδύσεων που θα βοηθήσουν στην οικονομική

ανάκαμψη οικονομιών όπως η Ελλάδα, η Ισπανία κτλ. Τέλος, εκτιμάται ότι η τραπεζική ένωση θα απομονώσει χώρες που δεν ανήκουν στο κοινό νόμισμα όπως το Ηνωμένο Βασίλειο, η Σουηδία κτλ. Σύμφωνα, με τον ερευνητή, οι συγκεκριμένες χώρες έχουν άμεσες εμπορικές και συναλλακτικές σχέσεις με την κεντρική Ευρώπη, έτσι η τραπεζική ενοποίηση θα τις απομονώσει μιας και θα είναι ευκολότερη μετακίνηση κεφαλαίων από τη Γαλλία στην Αυστρία, παρά από τη Γαλλία στην Αγγλία και το αντίθετο. Τέλος, η τραπεζική ενοποίηση εκτιμάται ότι θα ενισχύσει τη σταθερότητα της Ευρωζώνης μιας και είχε κλονιστεί η συνοχή της το 2011, με την υποτιθέμενη έξοδο της Ελλάδος από το ευρώ.

Κεφάλαιο 3^ο – Αξιολόγηση Τραπεζικών Κινδύνων

Η αξιολόγηση και η διαχείριση των κινδύνων που αντιμετωπίζουν τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα αποτελεί ένα σημαντικό κομμάτι για τη βιωσιμότητα του τραπεζικού κλάδου διεθνώς, ειδικότερα μετά τις τραπεζικές κρίσεις της δεκαετίας του 1990 και μετά. Συγκεκριμένα, υπάρχουν πολυάριθμα παραδείγματα αποτυχίας και κατάρρευσης χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων σε διάφορες χώρες. Έτσι, η Σκανδιναβική κρίση της δεκαετίας του 1990 αλλά και η τραπεζική κρίση της Ασίας το 1997 είχαν ως αποτέλεσμα να εφαρμοστούν καλύτεροι έλεγχοι των κινδύνων των τραπεζών. Βέβαια, η σύγχρονη χρηματοπιστωτική κρίση του 2008 έκανε περισσότερη συντηρητική και σχολαστική την αξιολόγηση και τη διαχείριση των κινδύνων.

3.1 Συστημικός Κίνδυνος και Χρηματοπιστωτική Κρίση

Ο όρος «συστημικός κίνδυνος» είναι ένας από τους πλέον διαδεδομένους, ειδικά μετά την κατάρρευση της Lehman Brothers το 2008. Όπως σημειώνουν οι Kaufman & Scott (2003): «ο συστημικός κίνδυνος (...) ομοιάζει με το φόβο της κραυγής "φωτιά" σε ένα κατάμεστο θέατρο. Αλλά σε αντίθεση με τη φωτιά, ο όρος του συστημικού κινδύνου δεν είναι σαφώς καθορισμένος» (Kaufman & Scott, 2003, σ. 371). Η Ομάδα των Δέκα (G - 10) στο 2001 ορίζει ως συστημικό κίνδυνο «τον κίνδυνο του ότι ένα γεγονός θα προκαλέσει απώλεια της οικονομικής αξίας ή της εμπιστοσύνης σε ένα σημαντικό τμήμα του χρηματοπιστωτικού συστήματος, αρκετά σοβαρή, ώστε να έχουν σημαντικές αρνητικές επιπτώσεις στην πραγματική οικονομία» (G-10, 2001, σ. 126), ενώ οι Kupiec & Nickerson αναφέρουν ότι «(ο συστημικός κίνδυνος) συνίσταται στην πιθανότητα, ένα μέτριας ισχύος οικονομικό σοκ να προκαλέσει

σημαντική μεταβλητότητα των τιμών των περιουσιακών στοιχείων, σημαντικές μειώσεις στην εταιρική ρευστότητα, πιθανές χρεοκοπίες και απώλειες απόδοσης» (Kupiec & Nickerson, 2004, όπως αναφέρεται στους Kaufman & Scott, 2033, σ. 197).

Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα είχε ορίσει τον συστημικό κίνδυνο ως «(η) ανικανότητα ενός (τραπεζικού) ιδρύματος να εκπληρώσει τις υποχρεώσεις του, θα προκαλέσει αδυναμία στα λοιπά ιδρύματα να εκπληρώσουν τις υποχρεώσεις τους όταν αυτές γίνονται απαιτητές. Μια τέτοια αποτυχία μπορεί να προκαλέσει προβλήματα ρευστότητας ή πιστώσεων και, ως εκ τούτου, θα μπορούσε να απειλήσει τη σταθερότητα ή την εμπιστοσύνη των αγορών». (ECB, 2004, σ. 226).

Ωστόσο, σε μια πιο διευρυμένη οπτική, η ΕΚΤ, στην έκθεση χρηματοπιστωτικής σταθερότητας του 2009 (ECB, 2009, σ. 134-142), αναφέρει ότι ο συστημικός κίνδυνος μπορεί να εμφανιστεί με τις εξής μορφές:

- *Κίνδυνος μετάδοσης*
- *Κίνδυνος από μακροοικονομικές διαταραχές*
- *Κίνδυνος από συσσώρευση ανισορροπιών*

Μια σημαντική πτυχή του συστημικού κινδύνου είναι ότι η πτώχευση μια τράπεζας θα μπορούσε να έχει επιπτώσεις στο επίπεδο της συνολικής οικονομικής δραστηριότητας της χώρας, όπως το κραχ του 1929. Όπως σημειώνει ο Schwarcz (2008) «το κλασικό παράδειγμα του συστημικού κινδύνου σε αυτό το πλαίσιο είναι ένα φαινόμενο «τραπεζικού πανικού», στο οποίο η αδυναμία μιας τράπεζας να ικανοποιήσει την ζήτηση για ανάληψη χρημάτων προκαλεί την πτώχευσή της, η οποία με τη σειρά της προκαλεί άλλες τράπεζες να πτωχεύσουν» (Schwarcz, 2008, σ. 199). Αυτή η περιγραφή του Schwarcz αποτελεί, ουσιαστικά, την περιγραφή του κινδύνου μετάδοσης. Η παράμετρος του κινδύνου μετάδοσης έλαβε

μεγάλης προσοχής και ανάλυσης, ειδικά μετά την κατάρρευση της Lehman Brothers, καθώς, η εν λόγω πτώχευση δημιούργησε σειρά αλυσιδωτών αντιδράσεων, με συνέπεια να δημιουργηθεί κρίση χρέους, αρχικά ιδιωτικού –αφού τα τραπεζικά ιδρύματα αδυνατούσαν να αποπληρώσουν τις υποχρεώσεις τους στα άλλα τραπεζικά ιδρύματα- και στην συνέχεια δημόσιου-αφού οι τράπεζες διεσώθησαν με κρατικά κεφάλαια, τα οποία προήλθαν από δημόσιο δανεισμό.

Προκειμένου να αποφευχθεί η επανάληψη αντίστοιχων φαινομένων, η Επιτροπή της Βασιλείας (Basel Committee) και οι Κεντρικές Τράπεζες εισήγαγαν την έννοια των «Συστηματικά Σημαντικών Χρηματοοικονομικών Ιδρυμάτων» (Systemically Important Financial Institutions – SIFIs), δηλαδή των τραπεζών εκείνων που έχουν σημαντικό μέγεθος στην παγκόσμια κίνηση κεφαλαίων και έχουν λάβει ειδικές αποφάσεις προκειμένου να μειωθεί ο συστημικός κίνδυνος και να ελεγχθούν εκ των προτέρων οι επιπτώσεις μια τραπεζικής αποτυχίας στο συνολικό σύστημα.

Σε αυτό το σημείο θα πρέπει να επισημανθεί ο σημαντικός ρόλος της διατραπεζικής αγοράς στην μετάδοση της κρίσης. Καθώς μια τράπεζα πτωχεύει, δεν μπορεί να αποπληρώσει τα δάνεια που έχει λάβει από τις λοιπές τράπεζες στην διατραπεζική, οπότε το όλο φαινόμενο επεκτείνεται. Επίσης, αντιστοίχως, όταν οι τράπεζες θεωρούν ότι υπάρχει αυξημένος κίνδυνος, δεν προβαίνουν σε δανεισμό των λοιπών τραπεζών, με αποτέλεσμα να δημιουργείται πρόβλημα ρευστότητας, το οποίο μπορεί να οδηγήσει σε πτώχευση τραπεζών.

Μια άλλη μορφή συστημικού κινδύνου είναι αυτή των μακροοικονομικών διαταραχών. Ως αποτέλεσμα μιας ύφεσης, πολλές επιχειρήσεις καταγράφουν μειωμένο κύκλο εργασιών και μειωμένη κερδοφορία, ή ακόμη και ζημίες, με αποτέλεσμα να μην μπορούν να ανταπεξέλθουν

στην εκπλήρωση των δανειακών τους υποχρεώσεων. Επίσης, σε περιόδους ύφεσης μειώνεται το διαθέσιμο εισόδημα και αυξάνει η ανεργία, ως εκ τούτου ένας αριθμός ιδιωτών δανειοληπτών θα βρεθεί σε αδυναμία αποπληρωμής των δανείων. Αυτό δημιουργεί αύξηση των λεγόμενων «κόκκινων δανείων», με αποτέλεσμα να επιβαρύνεται ο ισολογισμός των τραπεζών.

Η τρίτη μορφή συστημικού κινδύνου είναι αυτή της διαχρονικής συσσώρευσης ανισορροπιών. Επ' αυτού, θα πρέπει να σημειωθούν τα εξής: όταν τα επιτόκια βρίσκονται σε χαμηλά επίπεδα, οι τράπεζες αυξάνουν τις χορηγήσεις δανείων. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα να αυξάνονται οι τιμές, μεταξύ των οποίων και οι τιμές των σπιτιών που έχουν αγοραστεί από τα στεγαστικά δάνεια και οι τράπεζες έχουν αυξημένη αξία στις υποθήκες του δανειακού τους χαρτοφυλακίου. Όμως, καθώς οι τιμές σταματούν να ανεβαίνουν, τότε πολλοί δανειολήπτες αδυνατούν να αποπληρώσουν τα δάνεια και ταυτόχρονα οι τιμές των υποθηκών, άρα του δανειακού χαρτοφυλακίου των τραπεζών μειώνεται.

Επίσης, καθώς τόσο οι τράπεζες, όσο και οι καταθέτες είναι βέβαιοι ότι, σε οποιαδήποτε περίπτωση, θα διασωθούν –οι μεν πρώτες λαμβάνοντας κεφαλαιακή ενίσχυση, οι δε δεύτεροι από τον μηχανισμό εγγύησης καταθέσεων- λειτουργούν αλόγιστα, δηλαδή όχι σαν ορθολογικοί επενδυτές.

3.2 Σημαντικότεροι κίνδυνοι του Τραπεζικού Συστήματος

Τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα αντιμετωπίζουν διάφορους κινδύνους λόγω της λειτουργικής τους διαδικασίας. Στο παρελθόν έχουν συμβεί αρκετές κρίσεις του χρηματοπιστωτικού τομέα, οι οποίες επηρέασαν την εύρυθμη λειτουργία της οικονομίας. Χαρακτηριστικές περιπτώσεις είναι η τραπεζική κρίση στις Σκανδιναβικές χώρες τη δεκαετία του 1990 καθώς

και η Ασιατική τραπεζική κρίση του 1996 (Αλεξιάκης, 2006). Το αποκορύφωμα είναι η χρηματοπιστωτική κρίση του 2008 στο δυτικό κόσμο. Έτσι, η Επιτροπή της Βασιλείας εξέδωσε τα Σύμφωνα Βασιλείας I, II και III με σκοπό να αντιμετωπίσει πιθανές μελλοντικές χρηματοπιστωτικές κρίσεις.

Τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα αντιμετωπίζουν τρεις κατηγορίες κινδύνων, τους χρηματοοικονομικούς, τους μη χρηματοοικονομικούς και ο συστημικός κίνδυνος (Αλεξιάκης, 2006).

Οι χρηματοοικονομικοί κίνδυνοι είναι ο κίνδυνος εκδότη, οι κίνδυνοι αγοράς, ο κίνδυνος ρευστότητας και ο κίνδυνος αντισυμβαλλόμενου.

Ο κίνδυνος εκδότη λέγεται εναλλακτικά και πιστωτικός κίνδυνος. Η μεταβολή της οικονομικής κατάστασης ενός εκδότη χρηματοπιστωτικού μέσου, όπως είναι φανερό, επιφέρει μεταβολή και στην αξία και κατά συνέπεια και στην τιμή του χρηματοπιστωτικού μέσου που αυτός εξέδωσε (Αλεξιάκης, 2006). Σε ακραίες περιπτώσεις, όπως για παράδειγμα στην περίπτωση χρεοκοπίας, υπάρχει φυσικά πλήρης απώλεια της αξίας. Επειδή ο κίνδυνος αυτός αναφέρεται στο συγκεκριμένο εκδότη, ονομάζεται ειδικός ή μη συστηματικός και εκφράζεται σε δύο μορφές (Αλεξιάκης, 2006).

Η πρώτη μορφή είναι η ακραία περίπτωση επιδείνωσης της οικονομικής θέσης του εκδότη και συνδέεται με την έννοια του πιστωτικού κινδύνου. Ο πιστωτικός κίνδυνος αναφέρεται στην πιθανότητα ο εκδότης του αξιογράφου να μην είναι σε θέση να εκπληρώσει τις υποχρεώσεις του ή να μην είναι σε θέση να τις εκπληρώσει σύμφωνα με τους όρους έκδοσης. Θα πρέπει να διευκρινιστεί ότι ο πιστωτικός κίνδυνος αναφέρεται στους χρεωστικούς τίτλους γιατί μόνον σε αυτούς αναλαμβάνονται συγκεκριμένες χρηματικές υποχρεώσεις του εκδότη τους (Πετράκης, 2000).

Μια ειδική μορφή κινδύνου εκδότη αποτελεί ο κίνδυνος χώρας. Ο κίνδυνος αυτός συνιστάται στην υποβάθμιση του βαθμού φερεγγυότητας όχι μιας μεμονωμένης επιχείρησης αλλά της χώρας συνολικά. Η υποβάθμιση μπορεί να συνδέεται με συγκεκριμένα αίτια, όπως η αύξηση του ελλείμματος και του δημόσιου χρέους (Πετράκης, 2000). Έτσι, η υποβάθμιση της φερεγγυότητας μιας χώρας έχει ως συνέπεια την υποβάθμιση και όλων των επιχειρήσεων της χώρας.

Οι κίνδυνοι αγοράς είναι οι κίνδυνοι που προέρχονται από μια ενδεχόμενη μεταβολή των επιτοκίων, των τιμών των μετοχών των συναλλαγματικών ισοτιμιών, των τιμών των εμπορευμάτων ή των τιμών των παράγωγων προϊόντων, που μπορεί να έχει ως συνέπεια τη μεταβολή της απόδοσης ή/και της αξίας των χρηματοοικονομικών προϊόντων στα οποία έχει ανοικτές θέσης ένας επενδυτής, με αποτέλεσμα να υποστεί ζημιές (Σαπουντζόγλου, 2009). Ο κίνδυνος αυτός δηλαδή, ορίζεται ως η απόκλιση της πραγματοποιούμενης απόδοσης ενός επενδυτικού προϊόντος, από την αναμενόμενη απόδοση του. Όπως προκύπτει από το παραπάνω, οι κίνδυνοι αγοράς των χρηματοοικονομικών προϊόντων συνίστανται στην αβεβαιότητα που υπάρχει σχετικά με τη διαμόρφωση της απόδοσης ή/και αξίας τους στο μέλλον σε σχέση με την αναμενόμενη μελλοντική τους αξία ή/και απόδοση (Σαπουντζόγλου, 2009). Ένας δείκτης μέτρησης συνεπώς του κινδύνου των χρηματοοικονομικών προϊόντων είναι η διακύμανση των αποδόσεων και των τιμών τους.

Η διακύμανση αυτή, τόσο για τους χρεωστικούς τίτλους όσο και για τα αξιόγραφα ιδιοκτησίας (μετοχές), όπως επίσης και στην αγορά συναλλάγματος, έχει αυξηθεί πολύ κατά τις τελευταίες δεκαετίες (Σαπουντζόγλου, 2009).

Ο κίνδυνος ρευστότητας αναφέρεται στην πιθανότητα επέλευσης ζημιών για τον επενδυτή, λόγω της αδυναμίας εξεύρεσης αγοραστή πρόθυμου

και ικανού να καταβάλει το αντίτιμο της τιμής ενός συγκεκριμένου προϊόντος, σε εύλογο χρονικό διάστημα. Όπως θα δούμε στην πιο αναλυτική εξέταση των κινδύνων των συγκεκριμένων επενδυτικών προϊόντων, τα οποία είναι η εύλογη τιμή και ποιο είναι το εύλογο χρονικό διάστημα εξαρτάται από τη φύση του προϊόντος (Πετράκης, 2000). Τέλος, θα πρέπει να σημειωθεί ότι, όπως η αλλαγή του βαθμού φερεγγυότητας του εκδότη ή η μεταβολή των επιτοκίων, κατά τον ίδιο τρόπο και η αλλαγή του βαθμού ρευστότητας (liquidity) του αξιολογούμενου μπορεί να επηρεάσει την τιμή ή/και την απόδοση του. Η τελευταία αυτή παρατήρηση θα πρέπει να μας οδηγήσει στο συμπέρασμα ότι οι διαφορές μορφές κινδύνων πολλές φορές αλληλεξαρτώνται και συσχετίζονται μεταξύ τους (Σαπουντζόγλου, 2009).

Στη συνέχεια, ο κίνδυνος αντισυμβαλλόμενου αναφέρεται στην πιθανότητα ο αντισυμβαλλόμενος σε μια συναλλαγή να μην εκπληρώνει τη συναλλαγή, ή να μην την εκπληρώσει σύμφωνα με τους όρους σύμβασης (Αλεξιάκης, 2006). Θα πρέπει να τονιστεί ιδιαίτερα, επειδή μερικές φορές υπάρχει σύγχυση, ότι ο κίνδυνος αυτός αναφέρεται στη συμπεριφορά του αντισυμβαλλόμενου και όχι του εκδότη του χρηματοοικονομικού μέσου. Ο κίνδυνος αντισυμβαλλόμενου έχει διαφορετική έννοια και διαφορετικές επιπτώσεις σε σχέση με το συγκεκριμένο προϊόν και τη φύση της συναλλαγής. Για παράδειγμα, στην περίπτωση των χρηματιστηριακών επενδυτικών προϊόντων δεν υφίσταται κίνδυνος αντισυμβαλλόμενου, δεδομένου ότι το ρόλο του αντισυμβαλλόμενου αναλαμβάνει ο οργανισμός εκκαθάρισης συναλλαγών του χρηματιστηρίου και κατά συνέπεια καλύπτει οποιασδήποτε ζημίες από την αθέτηση υποχρεώσεων του (Αλεξιάκης, 2006).

Από την άλλη, οι μη χρηματοοικονομικοί κίνδυνοι είναι ο κίνδυνος των συστημάτων πληρωμών, ο λειτουργικός κίνδυνος, ο κίνδυνος φήμης και ο νομικός κίνδυνος (Heffernan, 2004).

Ο κίνδυνος των συστημάτων πληρωμών αναφέρεται σε κακή λειτουργία της αγοράς, κυρίως του τραπεζικού και όχι του χρηματιστηριακού συστήματος (Γαλιάτσος, 2010).

Στη συνέχεια, ο λειτουργικός κίνδυνος σχετίζεται στη μη καλή λειτουργία της αγοράς αλλά και σε γενικότερες αιτίες όπως είναι η ύπαρξη ανεπαρκών ή εσφαλμένων οι οποίες μπορεί να μην έχουν ως αποτέλεσμα τη δημιουργία προβλημάτων στην ομαλή λειτουργία της αγοράς. Επίσης, αιτίες επέλευσης του λειτουργικού κινδύνου μπορεί να είναι η διενέργεια απάτης, η διάπραξη παράνομων ή τρομοκρατικών ενεργειών, βανδαλισμών και γενικά οποιαδήποτε γεγονός μπορεί να βλάψει και να επιφέρει ζημιές στη λειτουργία των αγορών και κατά συνέπεια στα επενδυτικά προϊόντα (Γαλιάτσος, 2010).

Επίσης, ο κίνδυνος φήμης αναφέρεται στην πιθανότητα μείωσης της φήμης και της αξιοπιστίας μιας επιχείρησης ή της αγοράς συνολικά. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι η βιωσιμότητα ή όχι της φήμης δεν έχει πολύ μεγάλη σημασία σε σχέση με την επέλευση των δυσμενών αποτελεσμάτων της (Γαλιάτσος, 2010).

Επιπρόσθετα, ο νομικός κίνδυνος προέρχεται από κακή ή ανεπαρκή τεκμηρίωση από νομική άποψη, των εγγράφων, των συμβάσεων και γενικά κάθε θέματος που αφορά τα χρηματοπιστωτικά μέσα ή τις συναλλαγές επ' αυτών (Γαλιάτσος, 2010).

Τέλος, ο συστημικός κίνδυνος αποτελεί μια εντελώς διαφορετική μορφή κινδύνου, γιατί ενώ όλοι οι υπόλοιποι κίνδυνοι αναφέρονται σε μια συγκεκριμένη κατηγορία προϊόντων, ο κίνδυνος αυτός αφορά το σύνολο

όλων των χρηματοπιστωτικών αγορών του οικονομικού συστήματος. Ο συστημικός κίνδυνος έχει την αιτία του στη μεγάλη αλληλεξάρτηση των διαφόρων αγορών, που έχει ως αποτέλεσμα ενδεχόμενα προβλήματα σε μια από αυτές να διαδίδονται και στις υπόλοιπες (Γαλιάτσος, 2010). Εναλλακτικά, ο συστημικός κίνδυνος μπορεί να προέλθει από μία μεταβολή ενός σημαντικού οικονομικού παράγοντα, ο οποίος δεν έχει επίπτωση μόνο σε ορισμένες επιχειρήσεις ή τμήματα του χρηματοπιστωτικού τομέα ή της οικονομίας, αλλά και στο συνολικό χρηματοπιστωτικό ή/και οικονομικό σύστημα (Γαλιάτσος, 2010).

3.3 Η σημαντικότητα της ρευστότητας

Ο ρόλος της ρευστότητας έχει σχέση με την ικανότητα των τραπεζών να ανταποκρίνονται στις υποχρεώσεις τους. Για παράδειγμα, η υψηλή ρευστότητα μιας τράπεζας είναι θετικό στοιχείο για τη μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα του χρηματοπιστωτικού ιδρύματος, αλλά η υπερβολική ρευστότητα δημιουργεί αρνητικά επιπτώσεις. Αυτό συμβαίνει για το γεγονός ότι η αξία του χρήματος «χάνεται» μακροχρόνια. Επομένως, οι τράπεζες πρέπει να επανεπενδύουν το χρήμα που κατέχουν έτσι ώστε να αυξάνουν την κερδοφορία τους (Heffernan, 2004). Η ρευστότητα αποτελεί σημαντικό μέγεθος για τη βιωσιμότητα και την ανάπτυξη τόσο του τραπεζικού ιδρύματος όσο και του τραπεζικού τομέα γενικότερα. Οι τράπεζες χωρίς την απαιτούμενη ρευστότητα μπορεί να έλθουν στο χείλος της πτώχευσης. Συγκεκριμένα, αυτό συμβαίνει για το γεγονός ότι κατέχουν μόλις το 10% των συνολικών τους καταθέσεων σε αποθεματικά σε ειδικό λογαριασμό στην ΤτΕ. Επομένως, σε περίπτωση όπου οι καταθέτες ξεκινήσουν να ζητούν πίσω τα χρήματά τους, τότε η τράπεζα δεν είναι σε θέση να ικανοποιήσει όλους τους αποταμιευτές. Το ενδεχόμενο μη ικανοποίησης των καταθετών αποτελεί πιστωτικό γεγονός

και μπορεί να οδηγήσει ένα χρηματοπιστωτικό ίδρυμα σε χρεοκοπία (Heffernan, 2004). Χαρακτηριστικό παράδειγμα της σημαντικότητας της ρευστότητας αποτελεί η πρόσφατη κατάσταση στην Ελλάδα πριν τις βουλευτικές εκλογές. Η μαζική εκροή καταθέσεων από τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα της χώρας οδήγησε τις τράπεζες να ενεργοποιήσουν το μηχανισμό έκτακτης ανάγκης ρευστότητας της ΕΚΤ (ELA).

Οι τράπεζες πρέπει να έχουν επαρκεί επίπεδα ρευστότητας, έτσι ώστε να είναι σε θέση να χρηματοδοτήσουν νοικοκυριά, επιχειρήσεις αλλά και τις ανάγκες της Κεντρικής Κυβέρνησης. Η ανεπαρκής ή χαμηλή ρευστότητα του τραπεζικού συστήματος μπορεί να οδηγήσει σε αναιμική ανάπτυξη της οικονομίας ή ακόμα και στη συρρίκνωση της (Heffernan, 2004).

3.4 Συνέπειες του κίνδυνου συναλλάγματος

Ο κίνδυνος συναλλάγματος σχετίζεται με τη μεταβολή της αξίας των συναλλαγματικών ισοτιμιών στην πάροδο του χρόνου. Προτού αναφέρουμε τις συνέπειες της χρηματοπιστωτικής κρίσης στην αγορά συναλλάγματος, πρέπει να επισημάνουμε ότι τα νομίσματα που έχουν σταθερές συναλλαγματικές ισοτιμίες δεν επηρεάζονται τόσο έντονα. Για παράδειγμα, το Βουλγάρικο Λεβ αλλά και η Δανέζικη κορώνα διατηρούν σταθερές συναλλαγματικές ισοτιμίες με το ευρώ (Νούλας, 2006). Αυτό σημαίνει ότι σε περίπτωση υποτίμησης ή ανατίμησης του ευρώ, τότε αυτό το γεγονός επηρεάζει και αυτά τα νομίσματα. Επομένως, ιδιώτες ή επιχειρήσεις που συναλλάσσονται σε αυτά τα νομίσματα δεν εκτίθενται σε συναλλαγματικό κίνδυνο, αφού η ισοτιμία παραμένει σταθερή (Νούλας, 2006).

Αντίθετα, στην περίπτωση όπου έχουμε μεταβαλλόμενες συναλλαγματικές ισοτιμίες, τότε η υποτίμηση ή ανατίμηση ενός

νομίσματα δημιουργεί προβλήματα στις επιχειρήσεις και τις αγορές. Για παράδειγμα, το ευρώ με την αγγλική λίρα διατηρούν ένα ευέλικτο σύστημα συναλλαγματικής ισοτιμίας (Νούλας, 2006). Πριν την κρίση του 2008, η ισοτιμία της αγγλικής λίρας με το ευρώ κυμαινόταν περίπου στα 0.68£/€. Αυτό σήμαινε ότι τόσο οι ιδιώτες όσο και οι επιχειρήσεις που είχαν συναλλαγές με το Ηνωμένο Βασίλειο γνώριζαν εξ' αρχής περίπου το κόστος συναλλάγματος. Όμως, το ξέσπασμα της σύγχρονης χρηματοπιστωτικής κρίσης οδήγησε σε έντονη μεταβλητότητα της ισοτιμίας του ευρώ με τη λίρα. Συγκεκριμένα, η αξία της αγγλικής λίρας υποτιμήθηκε μέσα σε 6 μήνες κατά 44% σε σχέση με το ευρώ (χρονικό διάστημα Ιούλιος 2008 – Δεκέμβριος 2008). Η συναλλαγματική ισοτιμία παρέμεινε σε υψηλά επίπεδα σε σχέση με την περίοδο προ κρίσης γνωρίζοντας έντονη μεταβλητότητα. Συγκεκριμένα, η συνεχής υποτίμηση και ανατίμηση του ευρώ από το 2008 έως το 2014 δημιούργησε μεγάλη αβεβαιότητα στη συναλλαγματική αγορά.

Οι άμεσες συνέπειες της μεταβλητότητας των συναλλαγματικών ισοτιμιών ήταν:

A) Η αύξηση των παραγωγών προϊόντων σε FOREX

Η αβεβαιότητα για τη μελλοντική αξία ενός νομίσματος οδηγεί τις επιχειρήσεις αλλά και θεσμικούς επενδυτές να αυξάνουν την αγορά ΣΜΕ καθώς και δικαιωμάτων αγοράς και πώλησης νομισμάτων έτσι ώστε να περιορίσουν το συναλλαγματικό κίνδυνο. Η μη σταθερότητα ενός νομίσματος δημιουργεί προβλήματα στις επιχειρήσεις, ειδικότερα αν έχουν πληρωμές εκατομμυρίων σε ένα νόμισμα που ανατιμάται συνεχώς. Για παράδειγμα, τους τελευταίους μήνες υπήρξε μια υποτίμηση του ευρώ έναντι του δολαρίου (Cecchetti, 2010). Αυτό σημαίνει ότι θα πρέπει να δαπανηθούν περισσότερα ευρώ για την απόκτηση ενός ίδιου ποσού δολαρίων.

B) Μείωση εξαγωγών/Αύξηση εισαγωγών

Η μεταβλητότητα ενός νομίσματος δημιουργεί αλλαγές στη συμπεριφορά των καταναλωτών. Για παράδειγμα, η ανατίμηση του ευρώ έναντι του δολαρίου σημαίνει ότι οι κάτοικοι της Ευρωζώνης θα επικεντρωθούν περισσότερο στην κατανάλωση προϊόντων που παράγονται στις ΗΠΑ επειδή είναι πιο φθηνά σε σχέση με τα Ευρωπαϊκά (Cecchetti, 2010). Επιπρόσθετα, οι κάτοικοι των ΗΠΑ θα σταματήσουν να εισάγουν προϊόντα από την Ευρωζώνη επειδή θα πρέπει να δαπανήσουμε μεγαλύτερο μέρος από το εισόδημα τους (περισσότερα δολάρια). Επομένως, η μείωση των εξαγωγών και αύξηση των εισαγωγών δημιουργεί έλλειμμα στο εμπορικό ισοζύγιο και καθυστερεί την ανάπτυξη σε μια χώρα (Cecchetti, 2010).

Γ) Μείωση Κερδοφορίας των επιχειρήσεων

Η συνθήκες αβεβαιότητας που επικρατούν στην αγορά συναλλάγματος μπορεί να οδηγήσουν στην υποτίμηση ενός νομίσματος. Επομένως, οι επιχειρήσεις που δεν αναζήτησαν αντιστάθμιση του συναλλαγματικού κινδύνου μέσω της αγοράς παραγώγων θα πρέπει να πληρώσουν τις υποχρεώσεις τους σε τρέχουσα τιμή γεγονός που σημαίνει ότι θα πρέπει να δαπανήσουν περισσότερα χρήματα. Με αυτόν τον τρόπο μειώνεται η κερδοφορία τους λόγω του συναλλαγματικού κινδύνου (Cecchetti, 2010).

3.5 Συνέπειες του κινδύνου ρευστότητας

Ο κίνδυνος ρευστότητας για τα τραπεζικά ιδρύματα αυξήθηκε σε επικίνδυνο βαθμό μετά το ξέσπασμα της σύγχρονης χρηματοπιστωτικής κρίσης (Pilbeam, 2010). Χαρακτηριστικά είναι τα παραδείγματα των

τραπεζικών συστημάτων της Ιρλανδίας και της Πορτογαλίας τα οποία χρειάστηκαν την επέμβαση της Ευρωζώνης και της ΕΕ έτσι ώστε να μην καταρρεύσουν. Η βασική αιτία του προβλήματος είναι η έκθεση των τραπεζών σε ενυπόθηκα δάνεια κατοικίας τα οποία δεν εισπραττόταν. Έτσι, οι εισροές χρήματος για τις τράπεζες άρχισαν να γίνονται προβληματικές, ενώ οι ανάγκες της τρέχουσας οικονομίας γινόταν καθημερινά ολοένα και πιο απαιτητικές. Οι συνέπειες της αύξηση του κινδύνου ρευστότητας μπορεί να είναι οι ακόλουθες και διαφέρουν από οικονομία σε οικονομία (Pilbeam, 2010).

A) Υποτίμηση του εγχώριου νομίσματος

Η αύξηση του κινδύνου ρευστότητας σημαίνει ότι τα τραπεζικά ιδρύματα δεν κατέχουν τα επαρκή χρήματα έτσι ώστε να χρηματοδοτήσουν τις υποχρεώσεις τους αλλά και να προσφέρουν ρευστότητα στην οικονομία. Επομένως, η εμπιστοσύνη στο εγχώριο νόμισμα μειώνεται με αποτέλεσμα να αναζητάν οι επενδυτές ασφαλές καταφύγιο σε άλλα νομίσματα (Pilbeam, 2010). Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η περίπτωση των Τραπεζών του Ηνωμένου Βασιλείου, οι οποίες αντιμετώπισαν προβλήματα ρευστότητας και κρατικοποιήθηκαν το 2010. Το ίδιο διάστημα παρατηρήθηκε μια μείωση της αξίας της αγγλικής λίρας (Pilbeam, 2010).

B) Αναιμική οικονομική ανάπτυξη ή και ύφεση

Ένα υγιές χρηματοπιστωτικό σύστημα μπορεί να αποτελέσει πυλώνα ανάπτυξης για την εγχώρια οικονομία. Η μειωμένη ρευστότητα στο τραπεζικό σύστημα σημαίνει ότι οι τράπεζες δεν χορηγούν εύκολα δάνεια σε επιχειρήσεις και νοικοκυριά έτσι ώστε να «κινηθεί» η οικονομική δραστηριότητα (Pilbeam, 2010). Έτσι, επενδύσεις δεν μπορούν να συμβούν με αποτέλεσμα η ανάπτυξη της οικονομίας να είναι αναιμική ή και

μηδενική κάποιες φορές. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η Ελλάδα, όπου η χορήγηση δανείων είναι περιορισμένη σε σχέση με τα επίπεδα προκρίσης. Έτσι, οι τράπεζες δεν προσφέρουν την κατάλληλη χρηματοδότηση έτσι ώστε να κινηθεί η οικονομία (Pilbeam, 2010).

Γ) Ελάττωσης της γραμμής πίστωσης

29

Η μειωμένη ρευστότητα του τραπεζικού συστήματος έχει άμεση συνέπεια στην παροχή πίστωσης προς τους ιδιώτες, τις επιχειρήσεις και το Κράτος. Επομένως, αυτό σημαίνει ότι αποκόπτεται ή και περιορίζεται ένα βασικό χρηματοδοτικό εργαλείο για την κάλυψη των υποχρεώσεων. Οι συναλλαγές της οικονομίας βασίζονται σε μεγάλο βαθμό στην παροχή πίστωσης από τις τράπεζες. Έτσι, διευκολύνονται οι καθημερινές συναλλαγές. Όπως είναι λογικό, η μείωση της γραμμής πίστωσης έχει ως αποτέλεσμα να γίνονται με δυσκολότερο τρόπο οι συναλλαγές μεταξύ των επιχειρήσεων, των νοικοκυριών και τους Κράτους. Έτσι, δεν υποστηρίζεται η οικονομική ανάκαμψη ή η οικονομική ανάπτυξη (Pilbeam, 2010).

Κεφάλαιο 4^ο – Τραπεζική Ενοποίηση στην Ευρωζώνη

Η δημιουργία της ONE το 1999 ξεκίνησε με τη θέσπιση μιας αδιάσπαστης νομισματικής ένωσης, χωρίς όμως να συμβεί και οικονομική ένωση. Με την τραπεζική ένωση στην ευρωζώνη αποτελεί το πρώτο στάδιο για τη μετάβαση σε μια δημοσιονομική ένωση μακροπρόθεσμα. Η τραπεζική ένωση στην Ευρωζώνη έγινε πραγματικότητα τον Νοέμβρη του 2014, όταν και τέθηκε σε ισχύ η συμφωνία του Eurogroup τον Ιούλιο του 2012.

4.1 Τραπεζική Ένωση

Στην Ευρωζώνη παρατηρήθηκε το φαινόμενο της διασύνδεσης μεταξύ της χρέωσης των τραπεζών, με το χρέος των κρατών, γνωστό και ως sovereign-banking nexus. Το φαινόμενο αυτό έχει την εξής ακολουθία: αδύναμες τράπεζες, προκειμένου να μην πτωχεύσουν, χρηματοδοτήθηκαν από τα κράτη. Προκειμένου, όμως, να γίνει η διάσωση των τραπεζών, τα κράτη εξέδωσαν ομόλογα, με αποτέλεσμα να διογκωθεί ο δημόσιος δανεισμός και ο λόγος δημοσίου χρέους προς ΑΕΠ. Δεδομένου του ότι παρουσιάζει από την Ευρωζώνη ένας κεντρικός μηχανισμός δανειστή έσχατης ανάγκης (lender of the last resort), η διάσωση των τραπεζών ετέθη ως λειτουργία της κεντρικής τράπεζας της κάθε χώρας.

Η έννοια της τραπεζικής ένωσης στην Ευρωζώνη, αποτελεί μια σημαντική ευκαιρία προκειμένου να σπάσει αυτός ακριβώς ο φαύλος κύκλος μεταξύ αδύναμων τραπεζών και υπερ-χρεωμένων κρατών. Προκειμένου να πραγματοποιηθεί η τραπεζική ένωση, απαιτούνται τρία μέτρα (Καλφάογλου, 2014):

- *Ενιαίος μηχανισμός εποπτείας*
- *Ενιαίος μηχανισμός εξυγίανσης, και*

- *Εναρμονισμένος μηχανισμός εγγύησης καταθέσεων*

Ο ρόλος του ενιαίου μηχανισμού εξυγίανσης είναι εξαιρετικά σημαντικός, καθώς τίθενται κοινοί άξονες, κανόνες και προϋποθέσεις για τον τρόπο με τον οποίο θα γίνεται η κεφαλαιακή ενίσχυση των τραπεζών. Μέχρι και πριν τον μηχανισμό, η κάθε εθνική κεντρική τράπεζα του Ευρωσυστήματος έκρινε η ίδια κατά πόσο μια τράπεζα θα τύχει κεφαλαιακής ενίσχυσης. Βεβαίως, εδώ θα πρέπει να επισημανθεί ότι αυτό, εν πολλοίς, συνέβη λόγω του ότι οι κεντρικές τράπεζες ορισμένων κρατών-μελών της ευρωζώνης δεν επιθυμούσαν να αναλάβουν το βάρος της διάσωσης άλλων κρατών-μελών. Επίσης, υπήρχε το ζήτημα του ηθικού κινδύνου, το οποίο θέτει το επιχείρημα ότι, έχοντας ως δεδομένη την διάσωση της, σε περίπτωση άστοχων ενεργειών, η τράπεζα θα προβαίνει σε αλόγιστη παροχή δανείων και θα έχει ελλιπή διαχείριση κινδύνου.

Με τον Ενιαίο Μηχανισμό Εξυγίανσης προβλέπεται ότι, προκειμένου να εξυγιανθεί μια τράπεζα, για ύψος κεφαλαίου άνω των 5 δις ευρώ θα πρέπει να λαμβάνεται απόφαση από την ολομέλεια του συμβουλίου (Καλφάογλου, 2014). Επίσης, σημαντικότατο σημείο είναι ότι, προκειμένου μια τράπεζα να λάβει κεφαλαιακή ενίσχυση από τον ενιαίο μηχανισμό, θα πρέπει να συνεισφέρει ποσοστό κατ' ελάχιστον 8% των συνολικών της υποχρεώσεων. Ως εκ τούτου, εν μέρει περιορίζεται το ζήτημα του ηθικού κινδύνου

Όπως προαναφέρθηκε, προκειμένου μια τράπεζα να λάβει την κεφαλαιακή ενίσχυση του ενιαίου μηχανισμού εξυγίανσης, θα πρέπει να συνεισφέρει και η ίδια.

Η διάσωση ενός πιστωτικού ιδρύματος με ίδια μέσα μπορεί να πραγματοποιηθεί με έναν από τους εξής τρόπους (Zhou et al., 2012, Καλφάογλου, 2014): είτε με την αναγκαστική μετατροπή των πιστωτών σε

μετόχους της τράπεζας, είτε με την διαγραφή των απαιτήσεων των πιστωτών.

Αναφορικά με την συνεισφορά των πιστωτών της τράπεζας, σύμφωνα με τον Ενιαίο Μηχανισμό Εξυγίανσης, θα πρέπει να αναγνωρίζεται ευθύνη των καταθετών ύψους άνω των 100.000 ευρώ, δηλαδή οι εν λόγω καταθέτες θα υποστούν απώλεια ενός μέρους των καταθέσεών τους για το ύψος που αφορά σε ποσό άνω των 100.000 ευρώ. Το εν λόγω ποσό των 100.000 ευρώ αποτελεί και το όριο της εγγύησης που παρέχεται από τον εναρμονισμένο μηχανισμό εγγύησης καταθέσεων.

Όσον αφορά στην αναγκαστική μετατροπή των πιστωτών της τράπεζας σε μετόχους της, αποτελεί μια διαδικασία που διακρίνεται στην θεσμική και την αυτόματη μετατροπή. Αναφορικά με την θεσμική μετατροπή, το ζήτημα της μετατροπής της πίστωσης σε μετοχές εξετάζεται από τα αρμόδια όργανα και ανά περίπτωση λαμβάνεται απόφαση. Αντιθέτως, στην αυτόματη μετατροπή, η αρμόδια αρχή έχει καθορίσει τα περιστατικά τα οποία όταν εμφανιστούν θα επιφέρουν και την ενεργοποίηση της μετατροπής.

Οι εν λόγω προβλέψεις για την διάσωση με ίδια μέσα έχει μια σαφή λογική αποτροπής κινδύνου: μέχρι πρότινος, σειρά τραπεζών έχει διασωθεί με πόρους των κρατών-μελών. Αυτό, όπως είδαμε, αύξησε το δημόσιό τους χρέος. Όμως, οι αρνητικές συνέπειες των διασώσεων δεν περιορίστηκαν εκεί: πρώτα απ' όλα, με την διάσωση των τραπεζών, ανέκυψε το ζήτημα του ηθικού κινδύνου που προαναφέρθηκε. Όμως, ο ηθικός αυτός κίνδυνος έχει και μια επιπρόσθετη διάσταση: ενώ οι μεγάλοι καταθέτες διατήρησαν αλώβητες τις καταθέσεις τους, αντιθέτως οι φορολογούμενοι πολίτες ανέλαβαν την υποχρέωση εξόφλησης μεγαλύτερου δημοσίου χρέους. Επομένως, θεωρείται μέτρο αποτροπής του ηθικού κινδύνου να συμμετέχουν και αυτοί στην διάσωση των τραπεζών.

4.2 Η ενοποίηση του Ευρωπαϊκού Τραπεζικού κλάδου και οι εποπτικές μεταβολές

Το παγκόσμιο χρηματοπιστωτικό σύστημα βρίσκεται ακόμη αντιμέτωπο με μία κρίση η οποία υπονομεύει την ανάπτυξη. Αν και οι παράγοντες που οδήγησαν στη σημερινή κατάσταση είναι διαφορετικές από χώρα σε χώρα, η πραγματικότητα είναι ότι σχεδόν όλες οι χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) έχουν επηρεαστεί αρνητικά. Η έλλειψη ενός μηχανισμού για την αναγνώριση, πρόληψη και – τελικά – επανόρθωση των επενδύσεων σε περιουσιακά στοιχεία υψηλού κινδύνου αποτέλεσε ένα βασικό ελλείπον στοιχείο στο κανονιστικό αλλά και στο εποπτικό πλαίσιο της ΕΕ. Η αναφορά του De Larosiere (2014) αναγνώρισε αφενός την έλλειψη ενός πανευρωπαϊκού πλαισίου επίβλεψης του χρηματοπιστωτικού τομέα, αφετέρου την ανάγκη για αποτελεσματικότερη αξιολόγηση της επιρροής των μακροοικονομικών δεδομένων σε αυτόν. Σε ότι αφορά στον Τραπεζικό τομέα, η δημιουργία της Ευρωπαϊκής Αρχής Τραπεζών (European Banking Authority - EBA) και, παράλληλα, η δημιουργία του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Συστημικού Κινδύνου (European Systemic Risk Board - ESRB) ήταν οι πρώτες κινήσεις προς την κατεύθυνση της τραπεζικής ενοποίησης. Αντίστοιχα, η Σύνοδος Κορυφής του Ιουνίου 2012 αποφάσισε να προχωρήσει στη δημιουργία μιας τραπεζικής ένωσης, γεγονός απαραίτητο για την επίτευξη μιας πραγματικά ενοποιημένης ΕΕ και – κατ' επέκταση – μιας Ενιαίας Αγοράς. Τα παραπάνω, σε συνδυασμό με τους νέους δημοσιονομικούς αλλά και οικονομικούς κανόνες αναμένεται να αποσυνδέσουν την αλληλεπίδραση μεταξύ των τραπεζικών κινδύνων και των κινδύνων που προκύπτουν από τις χώρες-μέλη (sovereign risk). Η επίτευξη αυτής μιας τέτοιας αποσύνδεσης

αναμένεται αφενός να αναστρέψει την τάση κατακερματισμού του Ευρωπαϊκού τραπεζικού συστήματος, αφετέρου να επιτρέψει στους καταθέτες να επενδύουν οπουδήποτε εντός της περιοχής του Euro δίχως να χρειάζεται να λαμβάνουν υπόψη τους τον κίνδυνο μιας διάσπασης και, τελικά, θα συνδράμει στην ανακατανομή του πλεονάζοντος κεφαλαίου προς τις χώρες οι οποίες το έχουν πιο επιτακτική ανάγκη. Ιδιαίτερα σε σχέση με την Ελλάδα (αλλά και την Ισπανία και την Πορτογαλία), τα παραπάνω αναμένεται να δώσουν ένα τέλος στην απώλεια κεφαλαίων και άρα να αποτελέσουν ουσιαστικό μοχλό επίτευξης της ανάπτυξης. Η τραπεζική ενοποίηση όμως θα πρέπει να περιλαμβάνει και κεντρική εποπτεία, κοινό κανονιστικό πλαίσιο, έναν μηχανισμό – τον Μόνιμο Μηχανισμό Στήριξης (European Stability Mechanism - ESM) - απευθείας χρηματοδότησης μη επαρκώς κεφαλαιοποιημένων τραπεζών, μια Ευρωπαϊκή Αρχή Εξυγίανσης Τραπεζών και, αργότερα εφόσον είναι εφικτό έναν κοινό μηχανισμό εξασφάλισης των τραπεζικών καταθέσεων. Προς αυτή την κατεύθυνση, η δημιουργία ενός κεντρικού θεσμικού φορέα εντός της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας (ΕΚΤ), η οποία έχει αποδείξει τόσο την ικανότητα όσο και την ανεξαρτησία της, θα εξασφαλίσει ότι η χρηματοοικονομική εποπτεία θα πραγματοποιείται με διαφάνεια, ισοτιμία και αμεροληψία, δίχως παράλληλα να μειώνει τον ρόλο των τοπικών εποπτικών αρχών οι οποίες όχι μόνον θα παρέχουν τις απαραίτητες πληροφορίες και δεδομένα στην ΕΚΤ (προκειμένου αυτή να είναι σε θέση να λαμβάνει τις πιο σωστές αποφάσεις) αλλά και θα επηρεάζουν ενεργά και τις όποιες αποφάσεις τελικά λαμβάνονται καθώς και την – στην πράξη – εφαρμογή τους. Τα πλεονεκτήματα δημιουργίας ενός κεντρικού εποπτικού φορέα εντός της ΕΚΤ είναι βεβαίως πολλαπλά: η ΕΚΤ παρακολουθεί στενά τις δημοσιονομικές εξελίξεις στην περιοχή του Euro και κατά συνέπεια βρίσκεται σε ιδιαίτερα πλεονεκτική θέση ως προς την αξιολόγηση των πιστωτικών ή των αγοραίων κινδύνων που

ενδέχεται να προκύψουν από πιθανές αναντιστοιχίες τιμών αγοράς και θεμελιωδών οικονομικών χαρακτηριστικών σε συγκεκριμένες κατηγορίες ενεργητικού (asset bubbles). Επιπλέον, τόσο η ΕΚΤ όσο και οι κατά τόπους Κεντρικές Τράπεζες διαθέτουν πολύ καλή πληροφόρηση σε σχέση με το σύνολο των διαθέσιμων προς άντληση ρευστότητας ενεχύρων των Τραπεζών αλλά και της κεφαλαιακής τους βάσης: κατά συνέπεια, θα μπορούν έγκαιρα να παρεμβαίνουν και να δίνουν τέλος στον φαύλο κύκλο περιορισμού της διαθέσιμης ρευστότητας που οδηγεί μέσω της έλλειψης επαρκών τραπεζικών κεφαλαίων στη μείωση των πιστώσεων και σε αυξημένα δημοσιονομικά ελλείμματα. Μια πιο λειτουργική τραπεζική και χρηματοοικονομική ένωση θα βοηθήσει όμως και στην βελτίωση του μηχανισμού μετάδοσης της νομισματικής πολιτικής που ασκεί η ΕΚΤ: αν και ένα ορισμένο επίπεδο διαφοροποίησης στα αγοραία επιτόκια αναμένεται να παραμείνει μεταξύ των χωρών της ΕΕ, οι σημερινές διαφοροποιήσεις αναμένεται να μειωθούν δραστικά, προωθώντας αντίστοιχα την ενοποίηση των ευρωπαϊκών αγορών χρήματος και κεφαλαίου. Τέλος, η θεσμοθέτηση ενός κεντρικού εποπτικού φορέα θα προάγει τη διαφάνεια στη λειτουργία των τραπεζών σε εθνικό επίπεδο αλλά και θα αποτρέψει την εκμετάλλευση από τις Τράπεζες των τυχόν διαφορετικών εποπτικών και ρυθμιστικών πλαισίων μεταξύ επιμέρους χωρών (regulatory arbitrage). Παράλληλα με τα παραπάνω, θα πρέπει επίσης να δημιουργηθεί μια Ευρωπαϊκή Αρχή Εξυγίανσης Τραπεζών (European Resolution Authority) η οποία θα είναι υπεύθυνη για την ομαλή και συντονισμένη εξυγίανση των Τραπεζών που διαθέτουν θυγατρικές ή/και υποκαταστήματα σε περισσότερες της μίας χώρες. Οι εποπτικές όμως μεταρρυθμίσεις σύντομα θα συνοδευτούν και από τη μεταμόρφωση του Τραπεζικού κλάδου. Σήμερα, η κυρίαρχη σκέψη στην ΕΕ – η οποία εμπνέεται από αντίστοιχες σκέψεις στις ΗΠΑ – είναι ο διαχωρισμός των δραστηριοτήτων επενδυτικής τραπεζικής (οι οποίες

θεωρούνται υψηλότερου κινδύνου) από τις πιο παραδοσιακές, εμπορικής φύσεως τραπεζικές εργασίες. Προς αυτή την κατεύθυνση, η αναφορά του Likannen (Likannen Report) προτείνει την πλήρη διάσπαση (ring fencing) των εργασιών επενδυτικής τραπεζικής, ενώ σύμφωνα με άλλους σχολιαστές ένα μέγιστο όριο για το μέγεθος των εργασιών επενδυτικής τραπεζικής της τάξεως του 20-25% επί του συνολικού ενεργητικού φαίνεται να προκύπτει εναλλακτικά ως ένας καλός και σχετικά ασφαλής συμβιβασμός. Οι Ευρωπαϊκές Τράπεζες βέβαια φαίνεται να έχουν σοβαρές επιφυλάξεις για ορισμένες από τις παραπάνω προτάσεις καθώς διαβλέπουν μείωση στα περιθώρια κέρδους τους και, κατ' επέκταση, στην μετακύλιση του αυξημένου κόστους στις χρηματοδοτούμενες επιχειρήσεις και νοικοκυριά. Στην πράξη, μια κίνηση προς την κατεύθυνση της υιοθέτησης των αρχών του χρηματοπιστωτικού συστήματος των ΗΠΑ απαιτεί και την ανάλογη ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών χρηματοπιστωτικής διαμεσολάβησης, τόσο σε επίπεδο θεσμών (π.χ., venture capital) όσο και σε επίπεδο συγκεκριμένων επενδυτικών προϊόντων. Σε διαφορετική περίπτωση, ο χρηματοπιστωτικός τομέας δεν θα καταφέρει να υποστηρίξει την ήδη αναιμική οικονομική ανάπτυξη. Για παράδειγμα, η εφαρμογή για την Ελλάδα των νέων κανόνων της Βασιλείας οι οποίοι αντιμετωπίζουν μειονεκτικά το μακροχρόνιο τραπεζικό δανεισμό εγείρει σημαντικούς προβληματισμούς καθώς είναι επιτακτική η ανάγκη να χρηματοδοτηθούν μεγάλης κλίμακας υποδομές απαραίτητες για την οικονομική ανάπτυξη. Κατά συνέπεια, είτε θα πρέπει να δημιουργηθούν νέοι χρηματοπιστωτικοί φορείς και χρηματοδοτικοί μηχανισμοί – με τη βοήθεια της Ελληνικής Πολιτείας – είτε ορισμένα από τα μεγάλα έργα υποδομής θα παραμείνουν στις καλένδες με αντίστοιχη απώλεια πολύτιμης χρηματοοικονομικής βοήθειας που θα μπορούσε να ληφθεί από την ΕΕ.

Κεφάλαιο 5^ο – Σύμφωνα Βασιλείας

Στον παρόν κεφάλαιο θα εξετάσουμε αναλυτικά το σύμφωνο της Βασιλείας I, II και III καθώς και τις αποφάσεις όπου το καθένα εμπειρικλίνει σχετικά με την εποπτεία των τραπεζικών ιδρυμάτων και την διαχείριση των κινδύνων που αυτά αντιμετωπίζουν.

5.1 Σύμφωνα Βασιλείας I και II

Η Βασιλεία II δημιουργήθηκε για να καλύψει τις αστοχίες της Βασιλείας I. Έτσι, τα θετικά στοιχεία της Βασιλείας II είναι τα ακόλουθα:

I) Στη Βασιλεία I, οι κατηγορίες στάθμισης του πιστωτικού κινδύνου ήταν συγκεντρωτικές αλλά και αυθαίρετες. Αυτό παύει να ισχύει με τη Βασιλεία II όπου η στάθμιση του πιστωτικού κινδύνου γίνεται πιο αναλυτικά με αποτέλεσμα να υπάρχει δυνατότητα για διαφοροποίηση του κάθε χρηματοδοτικού ανοίγματος.

II) Εντοπίστηκε ότι τα πληροφοριακά συστήματα δεν επαρκούσαν αποτελεσματικά για τη διεκπεραίωση των συναλλαγών με αποτέλεσμα να θεωρείται ότι η κεφαλαιακή επάρκεια που αφορούσε τον πιστωτικό και τον κίνδυνο αγοράς, ήταν δυνατόν να καλύψει και τους υπόλοιπους κινδύνους (π.χ. ρευστότητας κτλ). Αυτό άλλαξε με την εφαρμογή της Βασιλείας II.

III) Επίσης, με το σύμφωνο της Βασιλείας I, δεν ήταν εφικτό να γίνει αποτελεσματικός εποπτικός έλεγχος για ορισμένα τραπεζικά προϊόντα. Για παράδειγμα, η τιτλοποίηση απαιτήσεων μετέφερε υπερβολικό πιστωτικό κίνδυνο στην αγορά, λόγω της μετατροπής τους σε νέους χρεωστικούς τίτλους.

Το Σύμφωνο της Βασιλείας II είχε μια καθολική αποδοχή από την ακαδημαϊκή και επιχειρηματική κοινότητα. Ωστόσο υπήρχαν και κάποιοι ερευνητές, οι οποίοι και διαφώνησαν για τον τρόπο εφαρμογή τους μια υπήρχαν αρκετά κενά. Στη συνέχεια, αναφέρεται η προσωπική άποψη κάποιων ερευνητών για τα αρνητικά σημεία της Βασιλείας II.

Έτσι, η Βασιλεία II υποστηρίζει ότι τα τραπεζικά ιδρύματα πρέπει να καλύπτουν κάποιες κεφαλαιακές προϋποθέσεις προκειμένου να έχουν τη δυνατότητα να διαλέξουν τη μέθοδο εσωτερικών διαβαθμίσεων (IRB). Ο Linde (2005) υποστηρίζει ότι η συγκεκριμένη μέθοδος επιτρέπει άρτια σύνδεση μεταξύ της κεφαλαιακής επάρκειας των τραπεζικών ιδρυμάτων αλλά και του πιστωτικού κινδύνου που διαχειρίζονται. Το θετικό με τη μέθοδο IRB είναι ότι τραπεζικά ιδρύματα μπορούν να κάνουν καλύτερη διαχείριση της στάθμισης του κινδύνου και να έχουν χαμηλότερη κεφαλαιακή επάρκεια.

Συνεχίζοντας, ο Hakenes και ο Schnabel (2006) θεωρούν ότι η χρήση της μεθόδου IRB επιβαρύνει τα τραπεζικά ιδρύματα με ένα σταθερό και υψηλό κόστος με αποτέλεσμα αυτό να λειτουργεί ως τροχοπέδη για την υιοθέτηση της μεθόδου από μικρά τραπεζικά ιδρύματα. Από την άλλη, ο Atman και ο Sabato (2005) θεωρούν ότι η Βασιλεία II δημιουργεί υψηλότερο κόστος χρηματοδότησης για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις μιας και τα τραπεζικά ιδρύματα αξιολογούν την αθέτηση των υποχρεώσεων των συγκεκριμένων ιδρυμάτων με υψηλότερο συντελεστή.

5.2 Σύμφωνο Βασιλείας III

Το Σύμφωνο της «Βασιλείας III» αποτελείται από δύο τμήματα. Το πρώτο τμήμα σχετίζεται με την τροποποίηση ήδη διατάξεων που βρίσκονται σε εφαρμογή από το Σύμφωνο της Βασιλείας II. Οι διατάξεις αυτές

σχετίζονται με την τροποποίηση του κανονιστικού πλαισίου για την κεφαλαιακή επάρκεια των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων (Γκόρτζος, 2011).

Στο δεύτερο τμήμα του Συμφώνου της «Βασιλείας III» εντάσσονται όλες οι διατάξεις που σχετίζονται με την εφαρμογή νέων κανόνων μικρο-προληπτικής και μακρο-προληπτικής ρυθμιστικής παρέμβασης (Γκόρτζος, 2011).

Στη συνέχεια, όπως είναι ήδη γνωστό, ο συστηματικός κίνδυνος ενέχει δύο πλευρές τις οποίες, μάλιστα, καλείται να αντιμετωπίσει το κανονιστικό πλαίσιο μακρο-προληπτικής εποπτείας. Έτσι, το νέο Σύμφωνο της Βασιλείας III περιλαμβάνει ειδικές ρυθμίσεις που έχουν ως σκοπό να αντιμετωπίσουν τη χρονική διάσταση του συστηματικού κινδύνου και να περιορίσουν την προκυκλικότητα (Γκόρτζος, 2011).

Στη συνέχεια, τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα οφείλουν να σχηματίζουν επαρκές κεφαλαιακό απόθεμα για λόγους συντήρησης (Capital Conservation Buffer), τις χρονικές περιόδους όπου υπάρχει οικονομική ανάπτυξη. Σκοπός του κεφαλαιακού αποθέματος για λόγους συντήρησης είναι η διασφάλιση της ικανότητας απορρόφησης των ζημιών αυτών, αν αυτές συμβούν σε περιόδους οικονομικής συρρίκνωσης (Basel Committee on Banking Supervision (2010), παρ. 23-25.).

Επιπλέον, το κανονιστικό πλαίσιο της «Βασιλείας III» υποχρεώνει τις τράπεζες να σχηματίζουν και αντικυκλικό κεφαλαιακό απόθεμα (Countercyclical Capital Buffer). Το απόθεμα αυτό έχει ως σκοπό τη διασφάλιση του καθορισμού των συνολικών κεφαλαιακών απαιτήσεων όταν λειτουργούν πλήρως οι συνθήκες του μακρο-οικονομικού περιβάλλοντος.

Επιπροσθέτως, το Σύμφωνο της Βασιλείας III εισάγει ακόμα ένα νέο νεότερισμό με την εισαγωγή των δεικτών μόχλευσης και ρευστότητας. Στόχος των συγκεκριμένων δεικτών είναι η ενίσχυση των περιουσιακών στοιχείων που είναι σταθμισμένα με κίνδυνο. Ο δείκτης ρευστότητας συνδέεται με τη διαχείριση του κινδύνου ρευστότητας. Ο εν λόγω δείκτης διασφαλίζει ότι τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα διαθέτουν πάντα την επαρκή ρευστότητα, ακόμα και σε περιόδους οικονομικής συρρίκνωσης.

Τέλος, ο δείκτης μόχλευσης δεν συνδέεται με τον πιστωτικό κίνδυνο αλλά έχει ως στόχο τον έλεγχο των χρηματοοικονομικών καταστάσεων των τραπεζικών ιδρυμάτων και την παρακολούθηση των περιουσιακών στοιχείων που είναι σταθμισμένα με κίνδυνο.

Κεφάλαιο 6^ο – Μεθοδολογία

6.1 Σχεδιασμός και προβληματισμός της έρευνας

Ο σχεδιασμός της έρευνας αποτελεί σημαντικό στοιχείο του παρόντος τμήματος της εργασίας αφού από αυτόν εξαρτάται η αξιοπιστία της έρευνας. Κατά το σχεδιασμό της έρευνας ακολουθήθηκαν τα εξής βήματα:

42

Καθορισμός στόχων έρευνας: Αποτελεί το σημαντικότερο βήμα δεδομένου ότι επηρεάζει το σύνολο των υπόλοιπων βημάτων οργάνωσης και διεξαγωγής μιας οποιασδήποτε έρευνας. Αντικειμενικός στόχος της έρευνας βασίζεται πάνω σε 2 πυλώνες. Ο πρώτος πυλώνας έχει άμεση σχέση με την μελέτη γνώσης για την τραπεζική ενοποίηση των τραπεζών της Ευρωζώνης όσον αφορά τους τραπεζικούς υπαλλήλους. Ο δεύτερος πυλώνας σχετίζεται με την παροχή και αξιολόγηση πιστωτικής πίστης από την τράπεζα.

6.2 Περιορισμοί της έρευνας

Η παρούσα ερευνητική πρόταση εμφανίζει δύο περιορισμούς. Ο πρώτος σχετίζεται με το γεγονός ότι οι δεν μπόρεσε να καταστεί η φυσική παρουσία στα καταστήματα των τραπεζών λόγω δυσκολίας μετακίνησης της ερευνήτριας, μιας και η διαμονή είναι σε επαρχιακή πόλη της Θεσσαλίας. Έτσι, έγινε η χρήση ηλεκτρονικού ερωτηματολογίου. Επίσης, ο δεύτερος περιορισμός αναφέρεται στο γεγονός ότι η παρούσα έρευνα θα εκπονηθεί μόνο για τα τραπεζικά ιδρύματα που βρίσκονται στην Ελλάδα.

6.3 Ερευνητικές Υποθέσεις

Μηδενική υπόθεση (H₀)

Δεν θα υπάρξει στατιστικά σημαντική διαφορά μεταξύ των ερωτήσεων γνώσης για την ευρωπαϊκή τραπεζική ενοποίηση σχετικά με τους ανεξάρτητους παράγοντες όπως είναι το φύλο, η ηλικιακή ομάδα και η εκπαίδευση.

43

Εναλλακτική υπόθεση (H_α)

Θα υπάρξει στατιστικά σημαντική διαφορά μεταξύ των ερωτήσεων γνώσης για την ευρωπαϊκή τραπεζική ενοποίηση σχετικά με τους ανεξάρτητους παράγοντες όπως είναι το φύλο, η ηλικιακή ομάδα και η εκπαίδευση.

6.4 Εξεταζόμενοι

Οι συμμετέχοντες στην έρευνα ήταν από 104 υπάλληλοι της τράπεζας Eurobank, οι οποίοι δουλεύουν σε διάφορα καταστήματα ανά την Ελλάδα. Η διεξαγωγή της έρευνας έγινε το διάστημα Μαρτίου 2015 και η συλλογή των δεδομένων έγινε μέσω της ηλεκτρονικής πλατφόρμας διεξαγωγής ερευνών της Google. Η επιλογή του αριθμού γίνεται σύμφωνα με τη στατιστική βιβλιογραφική προσέγγιση, έτσι ώστε το δείγμα μας να είναι αντιπροσωπευτικό του πληθυσμού.

6.5 Μέσα συλλογής δεδομένων

Η συλλογή των δεδομένων έγινε με τη χρήση ηλεκτρονικού ερωτηματολογίου. Το ερωτηματολόγιο εκπονήθηκε από την ερευνήτρια σε συνεννόηση με τον επιβλέποντα καθηγητή. Το ερωτηματολόγιο αποτελούνταν από 4 δημογραφικές ερωτήσεις και 20 ερωτήσεις πολλαπλής επιλογής. Χρησιμοποιήθηκε πενταβάθμιδη κλίμακα Likert.

6.6 Διαδικασία συλλογής δεδομένων

Η συλλογή του δείγματος έγινε το διάστημα Μαρτίου 2015 και η συλλογή των δεδομένων έγινε μέσω της ηλεκτρονικής πλατφόρμας διεξαγωγής ερευνών της Google.

6.7 Στατιστική ανάλυση

Για τη στατιστική ανάλυση των δεδομένων χρησιμοποιήθηκε το πρόγραμμα SPSS 22 και αποφασίστηκε η χρήση των στατιστικών μεθόδων της περιγραφικής στατιστικής, του τεστ αξιοπιστίας κατά Cronbach, καθώς της ανάλυση διακύμανσης κατά ένα παράγοντα (One-way ANOVA). Επισημαίνεται ότι αν υπήρξε στατιστική σημαντικότητα στα αποτελέσματα της ανάλυση διασποράς τότε έλαβε μέρος και ένας Post Hoc έλεγχος.

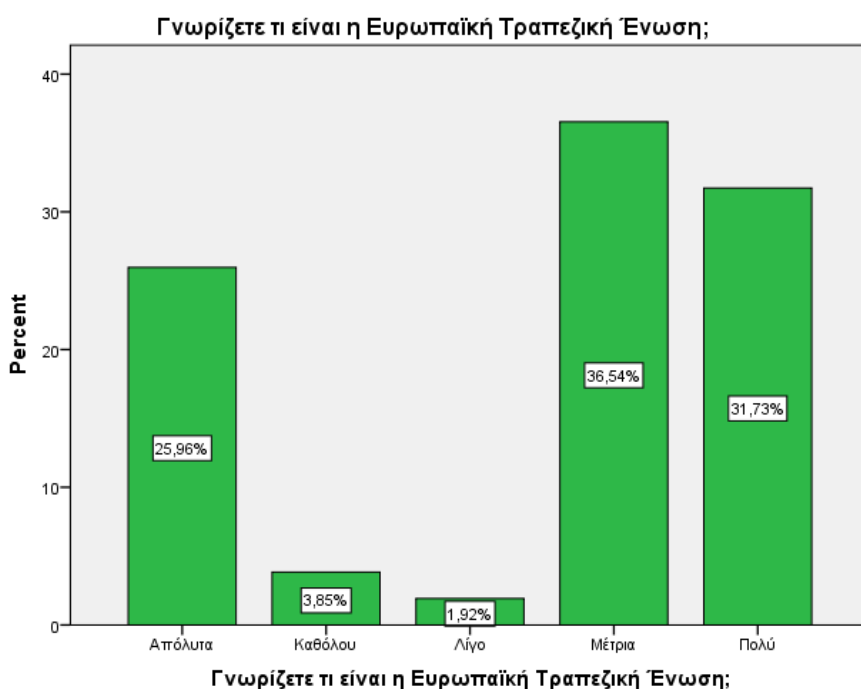
Κεφάλαιο 7^ο - Εμπειρική Ανάλυση

Στην παρούσα στατιστική ανάλυση χρησιμοποιήσαμε τις μεθόδους περιγραφικής στατιστικής, της ανάλυσης αξιοπιστίας κατά Cronbach, αλλά και της ανάλυσης διασποράς κατά ένα παράγοντα (one-way ANOVA).

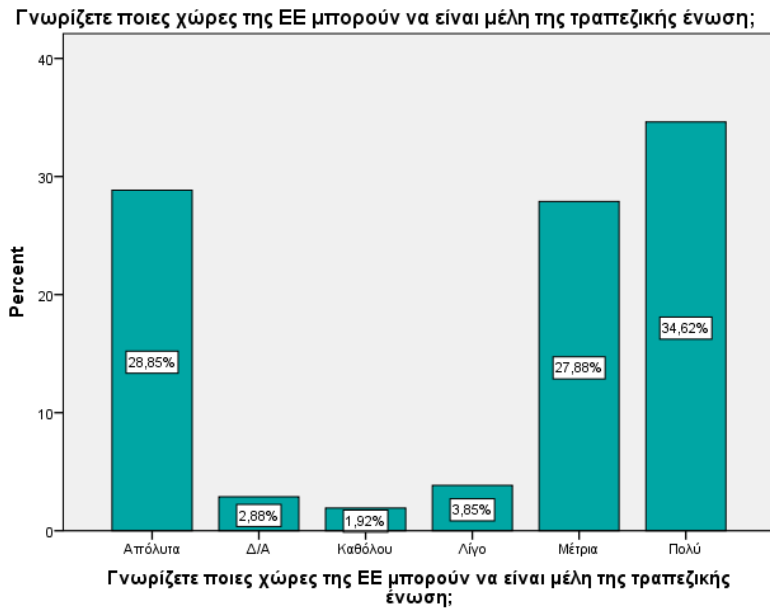
45

7.1 Περιγραφική Στατιστική

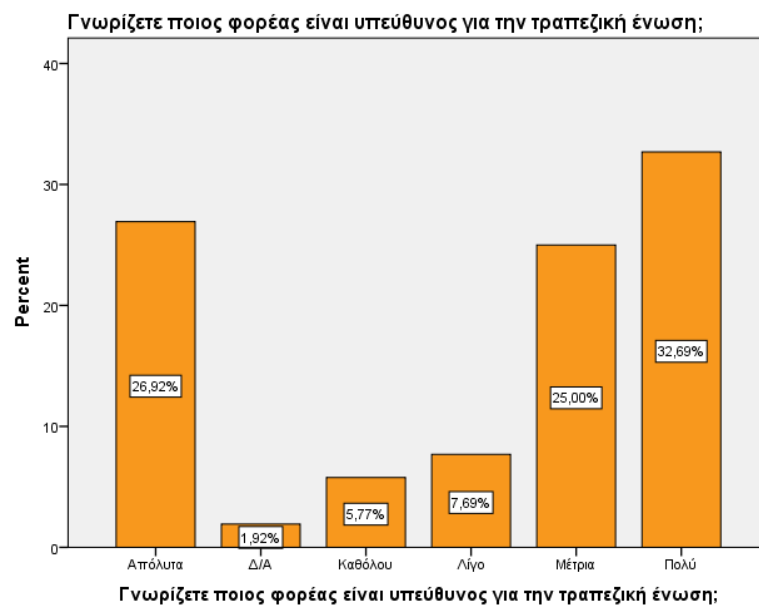
Στην περιγραφική στατιστική, χρησιμοποιούμε ραβδοδιαγράμματα για να παρουσιάσουμε την κατανομή των απαντήσεων των συμμετεχόντων στην έρευνα.

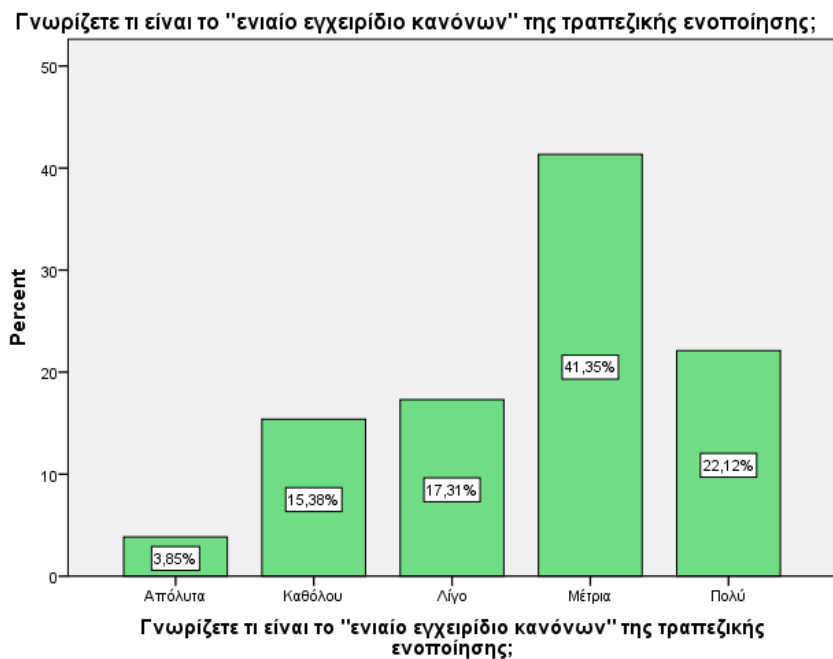
Στην ερώτηση, αν γνωρίζουν τι είναι η ευρωπαϊκή τραπεζική ένωση, το 36,54% απαντάει μέτρια, το 31,73% πολύ ενώ το 25,96% απόλυτα. Βέβαια, υπάρχει και ένα ποσοστό της τάξης του 3,85% που υποστηρίζει καθόλου.

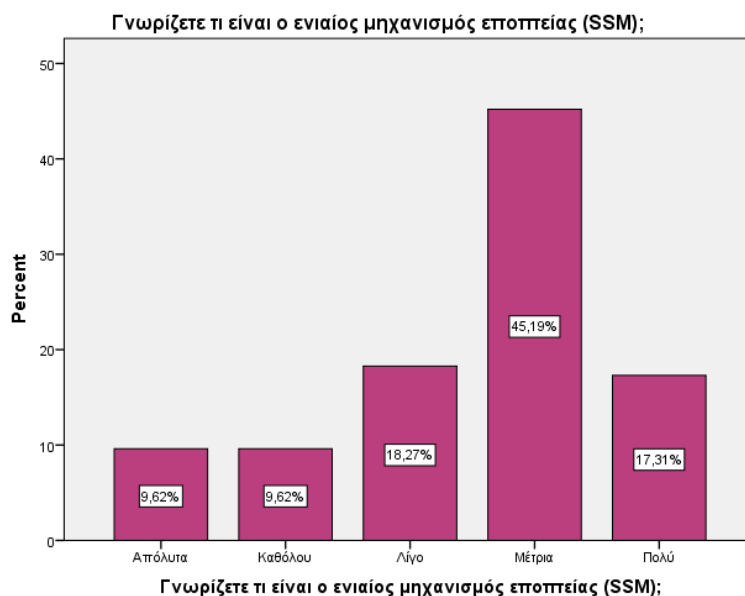
Επίσης, στην ερώτηση σχετικά για το ποιες χώρες είναι μέλη της τραπεζικής ενοποίησης, το 27,88% απάντησε μέτρια, το 34,62% πολύ και το 28,85% απόλυτα.

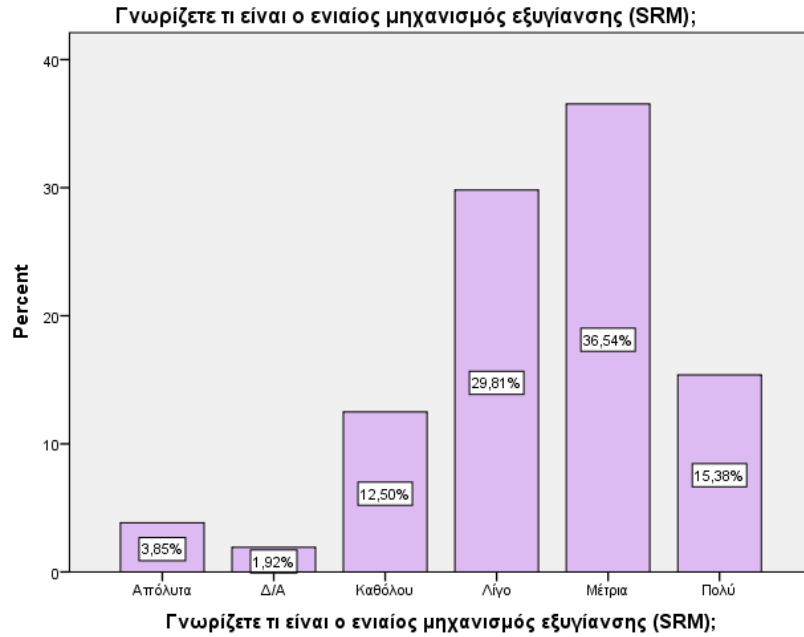
Στη συνέχεια, σχετικά με την ερώτηση για το ποιος φορέας είναι υπεύθυνος για την τραπεζική ένωση, το 25% απάντησε μέτρια, το 32,69% πολύ και το 26,92% απόλυτα. Επίσης, το 7,69% απάντησε λίγο.

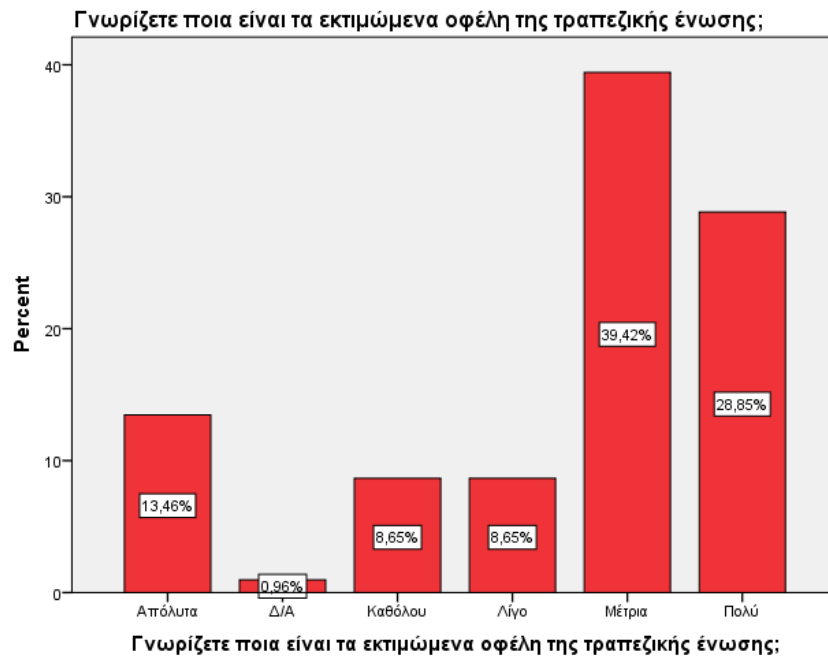
Επίσης, στην ερώτηση σχετικά με το ενιαίο εγχειρίδιο κανόνων της τραπεζικής ενοποίησης, το 41,35% αναφέρει μέτρια, το 22,12% πολύ, το 17,31% λίγο και το 15,38% καθόλου. Σημαντικό είναι ότι 15 στους 100 υπαλλήλους έχουν παντελείς έλλειψη γνώσης.

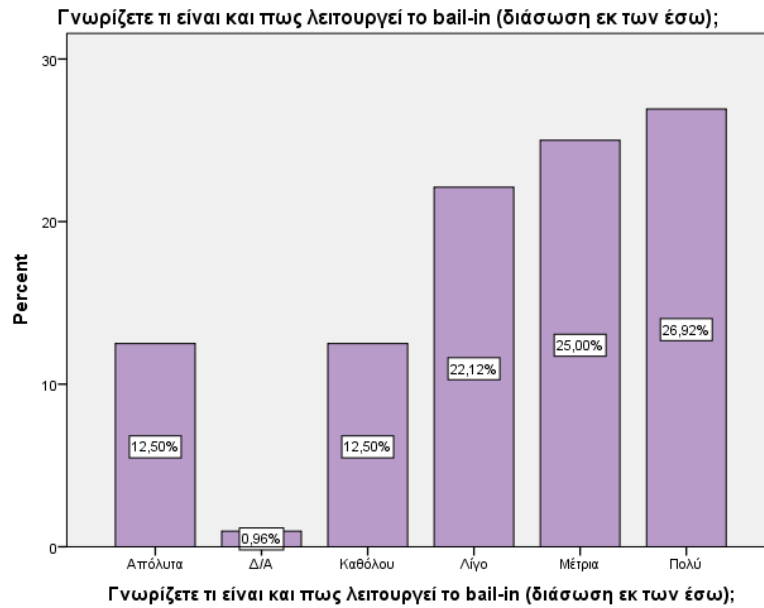
Ακόμη, στην ερώτηση για τον ενιαίο μηχανισμό εποπτείας, το 45,16% απαντάει ότι γνωρίζει μέτρια, το 18,27% λίγο, ενώ το 17,31% πολύ.

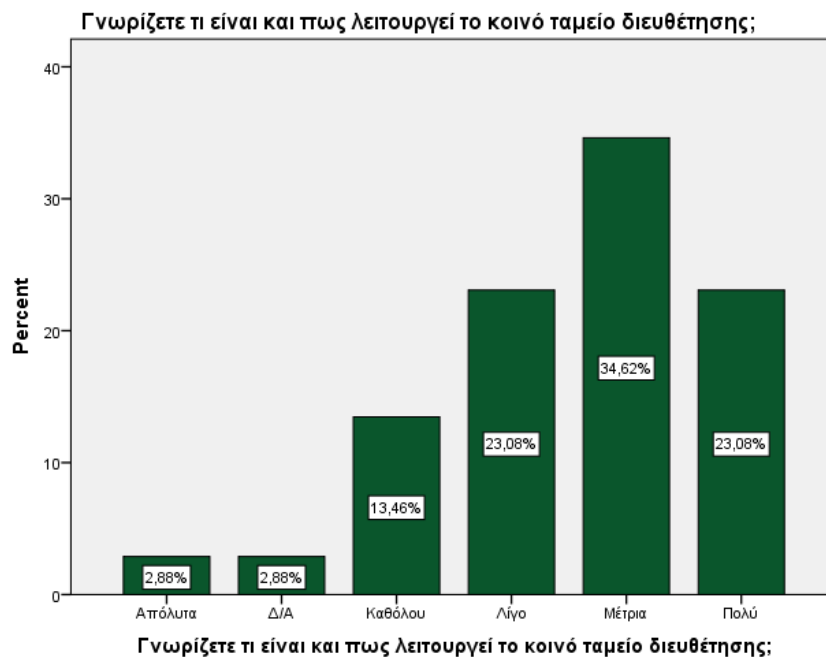
Στην ερώτηση σχετικά με τον ενιαίο μηχανισμό εξυγίανσης, το 36,54% απάντησε μέτρια, το 29,81% απάντησε λίγο και το 15,38% απάντησε πολύ.

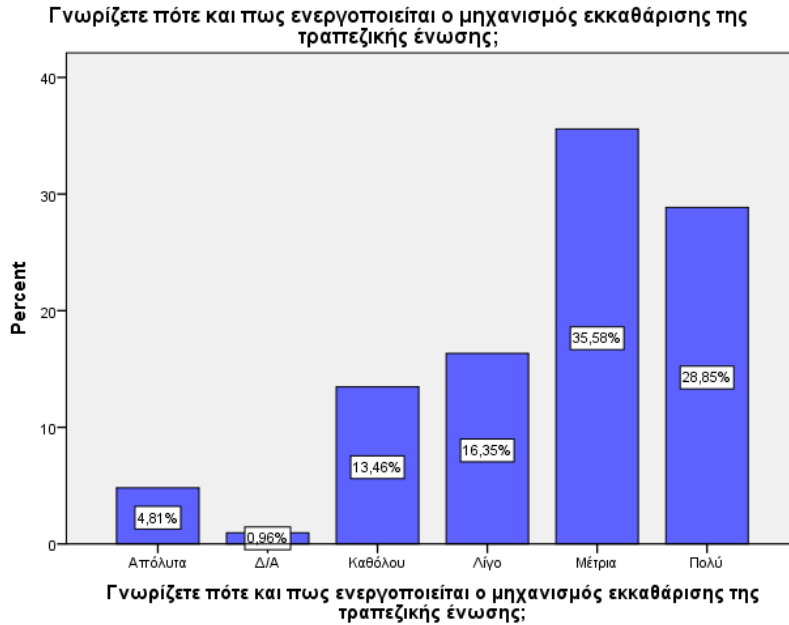
Στην ερώτηση σχετικά με τα εκτιμώμενα οφέλη της τραπεζικής ένωσης, το 39,42% αναφέρει μέτρια, το 28,85% υποστηρίζει πολύ και το 13,46% θεωρεί απόλυτα.

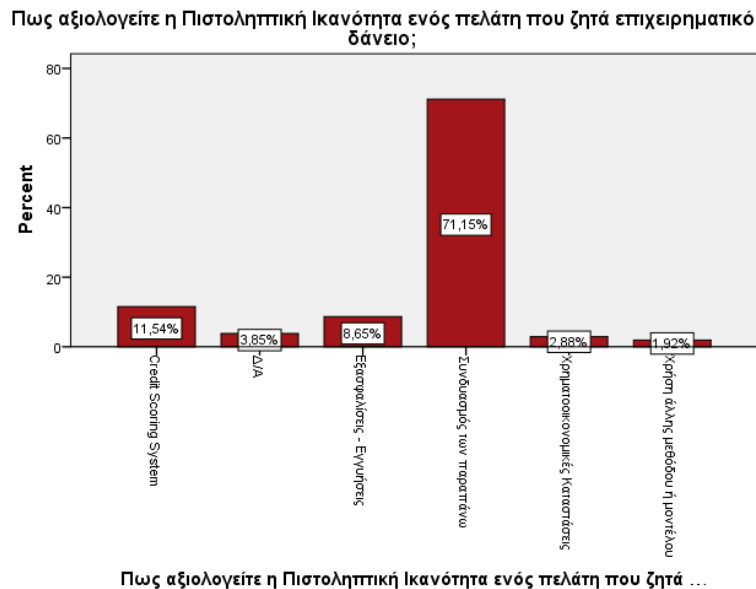
Στην ερώτηση σχετικά, με τη διάσωση εκ των έσω, το 12,5% των υπαλλήλων της τράπεζας δεν γνωρίζει πως λειτουργεί, το 22,12% αναφέρει λίγο, το 25% μέτρια και το 26,92% πολύ.

Στη συνέχεια, στην ερώτηση σχετικά με τη λειτουργία του κοινού ταμείου διευθέτησης, το 13,46% αναφέρει ότι δεν γνωρίζει καθόλου, το 23,08% λίγο και το 23,08% πολύ. Το μεγαλύτερο ποσοστό παρατηρείται στην επιλογή «μέτρια», η οποία και αντιπροσωπεύει το 34,62%.

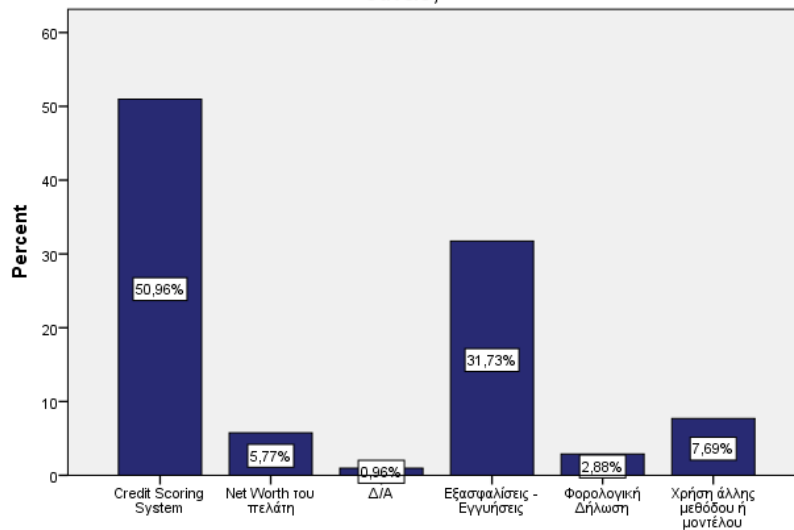

Στην ερώτηση σχετικά με τη διαδικασία ενεργοποίησης του μηχανισμού εκκαθάρισης της τραπεζικής ένωσης, το 13,46% απάντησε καθόλου, το 16,35% λίγο και το 28,85% πολύ. Το μεγαλύτερο ποσοστό παρατηρείται στην επιλογή «μέτρια» και είναι ίσο με 35,58%.

Στην ερώτηση σχετικά με την αξιολόγηση της πιστοληπτικής ικανότητας ενός πελάτη που ζητάει δάνειο, το 71,15% αναφέρει ότι γίνεται μια αξιολόγηση των παραπάνω συνδυασμών. Επίσης, το 11,54% αναφέρει ότι γίνεται το Credit Scoring System.

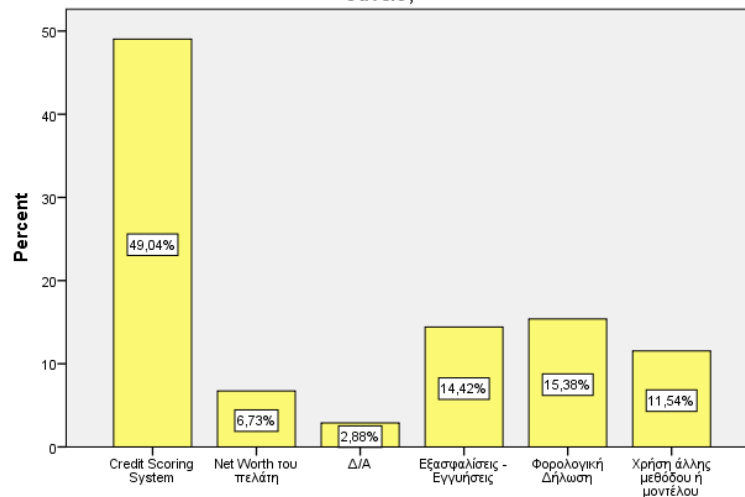
Πως αξιολογείτε η Πιστοληπτική Ικανότητα ενός πελάτη που ζητά στεγαστικό δάνειο;

Πως αξιολογείτε η Πιστοληπτική Ικανότητα ενός πελάτη που ζητά στεγαστικό δάνειο;

Όσον αφορά την πιστοληπτική ικανότητα ενός πελάτη που ζητάει στεγαστικό δάνειο, το 50,96% χρησιμοποιεί το Credit Scoring System και το 31,73% Εξασφαλίσεις-Εγγυήσεις.

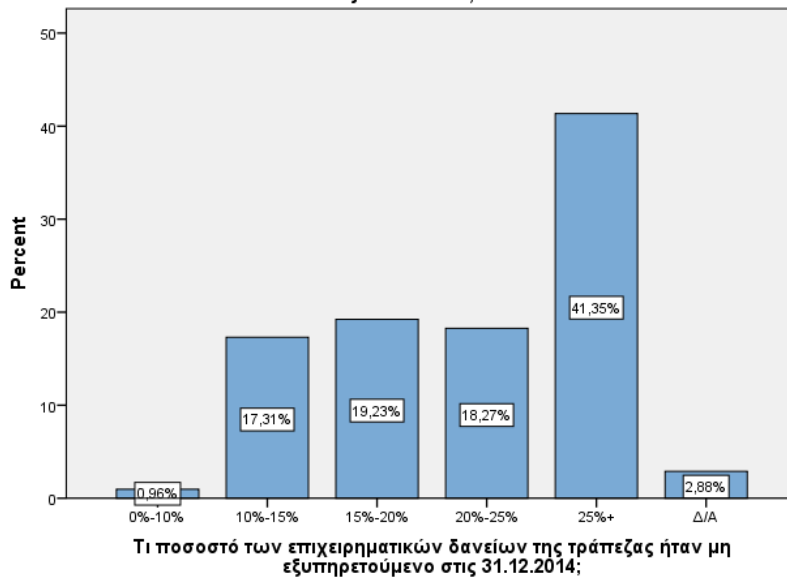
Πως αξιολογείτε η Πιστοληπτική Ικανότητα ενός πελάτη που ζητά καταναλωτικό δάνειο;

Πως αξιολογείτε η Πιστοληπτική Ικανότητα ενός πελάτη που ζητά καταναλωτικό δάνειο;

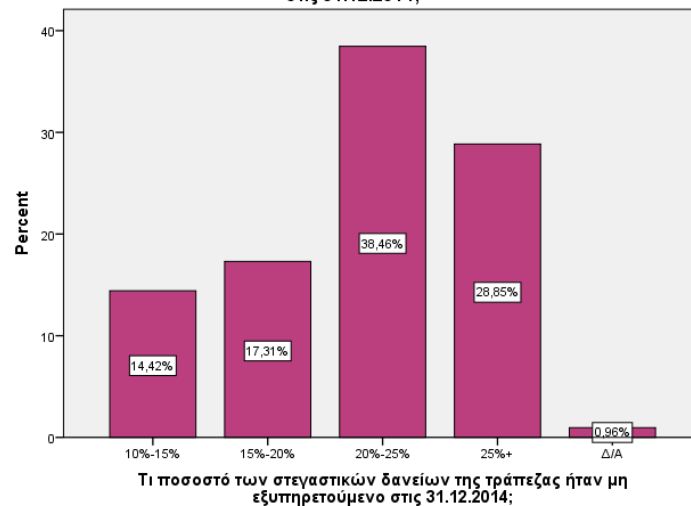
Σχετικά με την ερώτηση για την πιστοληπτική ικανότητα αξιολόγησης ενός πελάτη που ζητάει καταναλωτικό δάνειο, το 49,04% των υπαλλήλων αναφέρει ότι χρησιμοποιείται το Credit Scoring System, ενώ το 14,42% αναφέρει εξασφαλίσεις-εγγυήσεις και το 15,38% φορολογική δήλωση.

Τι ποσοστό των επιχειρηματικών δανείων της τράπεζας ήταν μη εξυπηρετούμενο στις 31.12.2014;

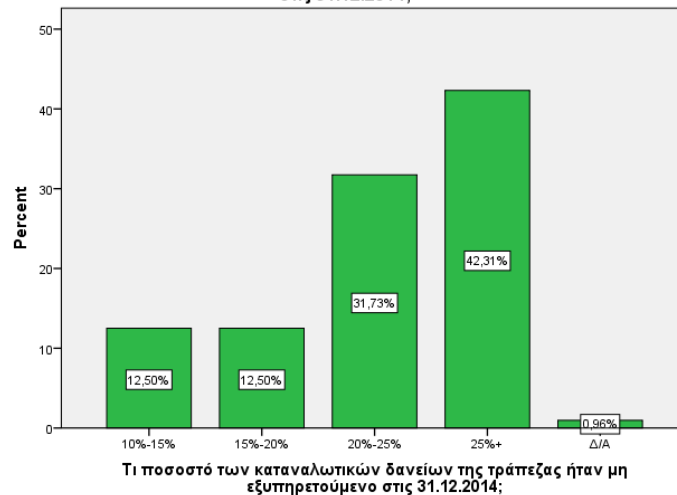
Στην ερώτηση σχετικά με το ποσοστό των επιχειρηματικών δανείων της τράπεζας που ήταν μη εξυπηρετούμενο, το 41,35% ανέφερε ότι είναι πάνω του 25% των δανείων, το 18,27% υποστήριξε από 20%-25% και το 19,23% από 15%-20%.

Τι ποσοστό των στεγαστικών δανείων της τράπεζας ήταν μη εξυπηρετούμενο στις 31.12.2014;

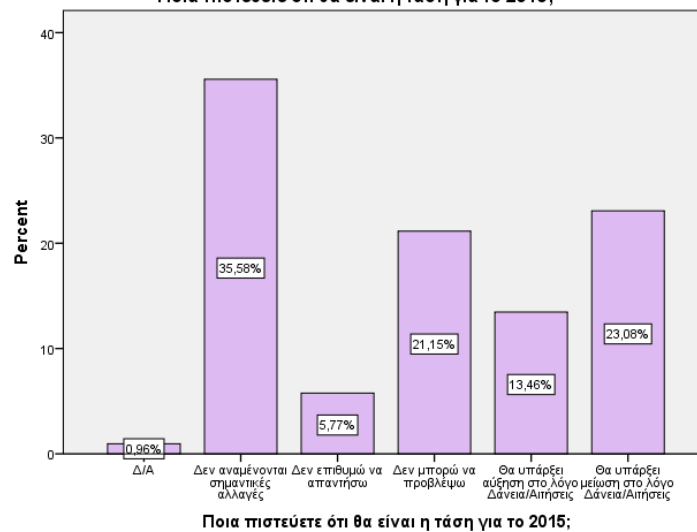
Στην ερώτηση σχετικά με το ποσοστό των στεγαστικών δανείων της τράπεζας που ήταν μη εξυπηρετούμενο, το 28,85% ανέφερε ότι είναι πάνω του 25% των δανείων, το 36,46% υποστήριξε από 20%-25% και το 17,31% από 15%-20%.

Τι ποσοστό των καταναλωτικών δανείων της τράπεζας ήταν μη εξυπηρετούμενο στις 31.12.2014;

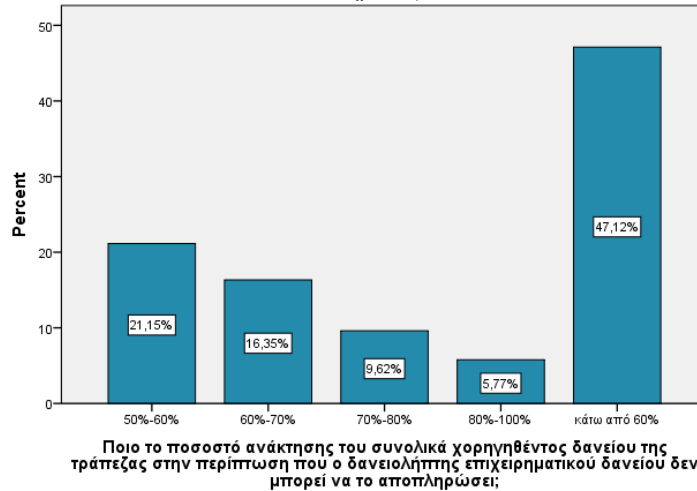
Στη συνέχεια, στην ερώτηση σχετικά με το ποσοστό των καταναλωτικών δανείων της τράπεζας που ήταν μη εξυπηρετούμενο, το 42,31% ανέφερε ότι είναι πάνω του 25% των δανείων, το 31,73% υποστήριξε από 20%-25% και το 12,50% από 15%-20%.

Ποια πιστεύετε ότι θα είναι η τάση για το 2015;

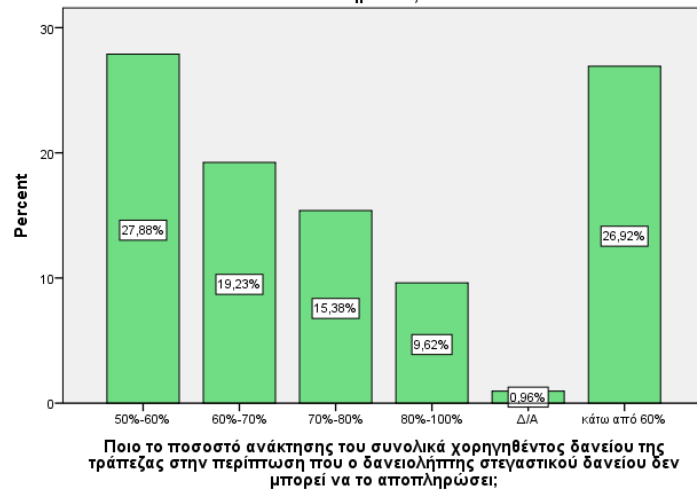
Επιπρόσθετα, στην ερώτηση για το ποια πιστεύετε ότι θα είναι η τάση για το 2015, το 35,58% αναφέρει ότι δεν αναμένονται σημαντικές αλλαγές, το 21,15% δεν μπορούν να προβλέψουν, το 23,08% θεωρεί ότι θα υπάρξει μείωση του λόγου δανείων προς απαιτήσεις. Τέλος μόλις το 13,46% του δείγματος θεωρεί ότι θα υπάρξει μια αύξηση του λόγου δάνεια προς απαιτήσεις.

Ποιο το ποσοστό ανάκτησης του συνολικά χορηγηθέντος δανείου της τράπεζας στην περίπτωση που ο δανειολήπτης επιχειρηματικού δανείου δεν μπορεί να το αποπληρώσει;

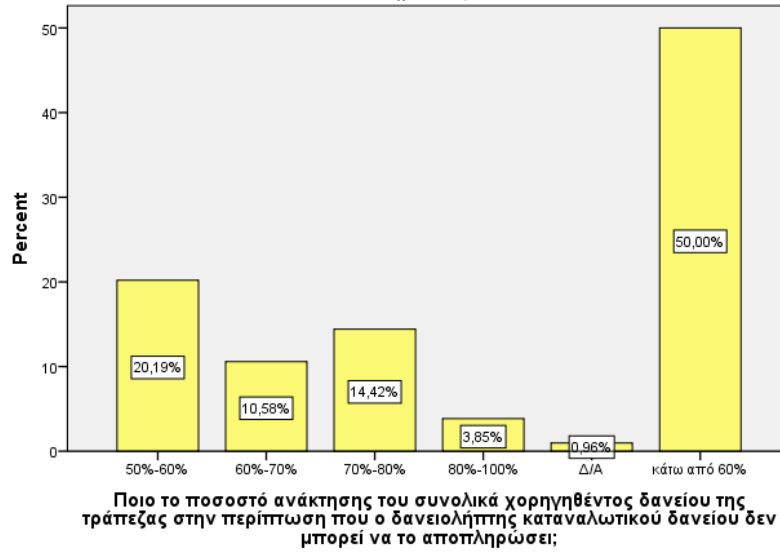
Στη συνέχεια, στην ερώτηση σχετικά με το ποιο είναι το ποσοστό ανάκτησης του συνολικά χορηγηθέντος δανείου της τράπεζας στην περίπτωση που ο δανειολήπτης επιχειρηματικού δανείου δεν μπορεί να το αποπληρώσει, το 47,12% υποστηρίζει ότι είναι κάτω από 60%, ενώ το 21,15% είναι από 50% έως και 60%.

Ποιο το ποσοστό ανάκτησης του συνολικά χορηγηθέντος δανείου της τράπεζας στην περίπτωση που ο δανειολήπτης στεγαστικού δανείου δεν μπορεί να το αποπληρώσει;

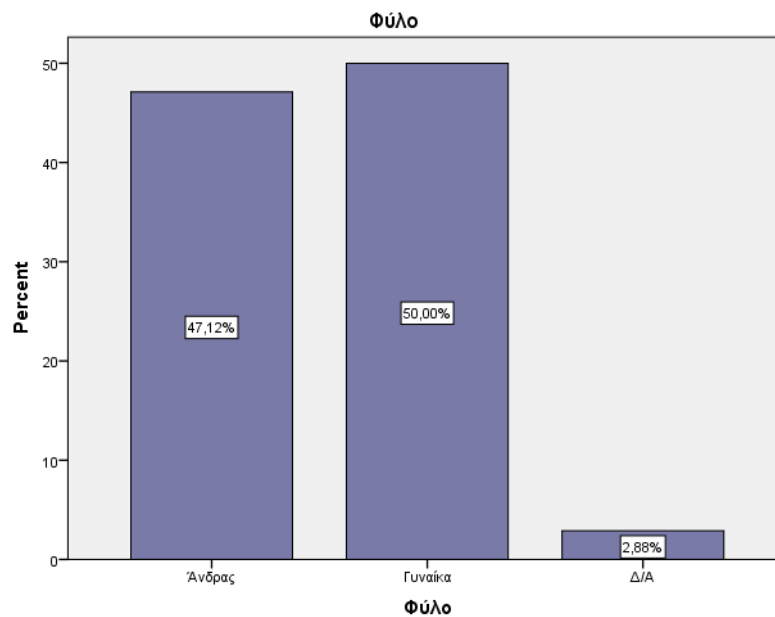

Επίσης, στην ερώτηση σχετικά με το ποσοστό ανάκτησης του συνολικά χορηγηθέντος δανείου της τράπεζας στην περίπτωση που ο δανειολήπτης στεγαστικού δανείου δεν μπορεί να το αποπληρώσει, το 26,92% αναφέρει κάτω του 60%, το 27,88% από 50%-60% και το 19,23% από 60%-70%.

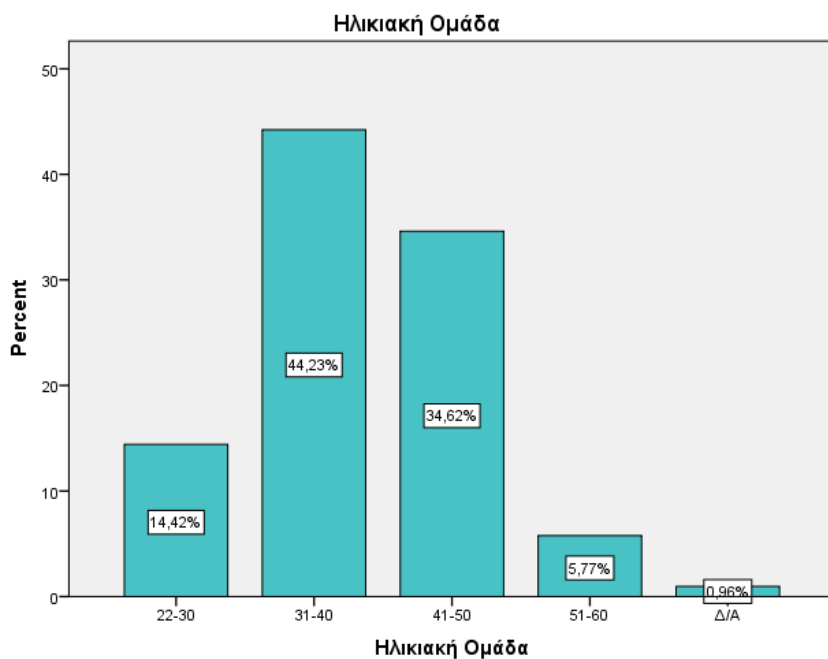
Ποιο το ποσοστό ανάκτησης του συνολικά χορηγηθέντος δανείου της τράπεζας στην περίπτωση που ο δανειολήπτης καταναλωτικού δανείου δεν μπορεί να το αποπληρώσει;

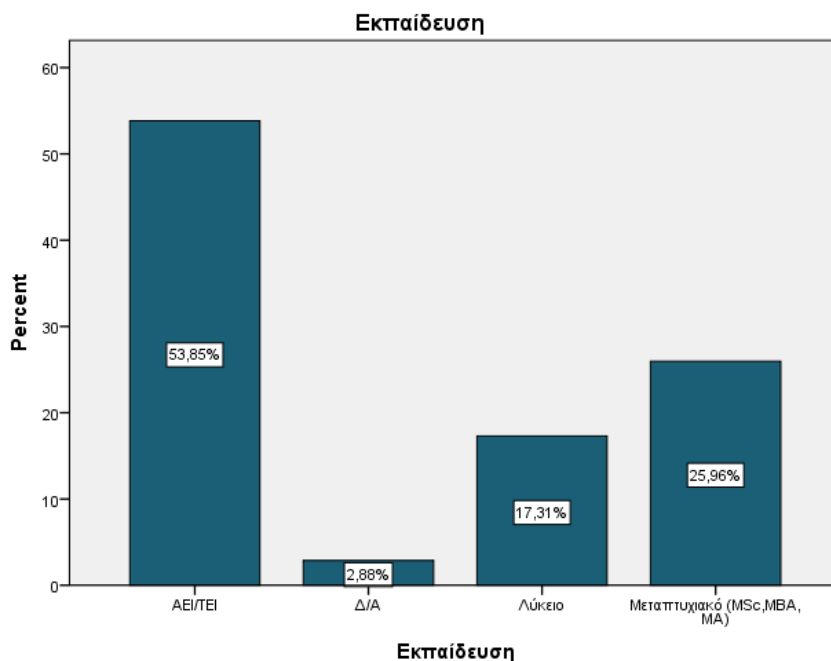
Επιπλέον, στην ερώτηση σχετικά με το ποιο είναι το ποσοστό ανάκτησης του συνολικά χορηγηθέντος δανείου της τράπεζας στην περίπτωση που ο δανειολήπτης καταναλωτικού δανείου δεν μπορεί να το αποπληρώσει, το 50% αναφέρει ότι είναι κάτω από το 60% και το 20,19% ότι είναι από 50%-60%.

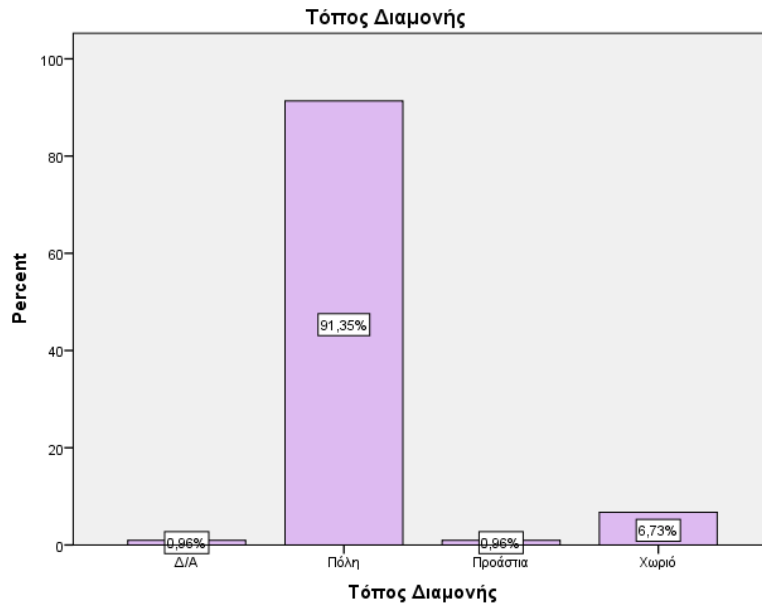
Στη συνέχεια, παρατηρούμε ότι το 47,12% του δείγματος είναι άνδρες και το 50% γυναίκες, ενώ το 2,89% δεν απάντησε.

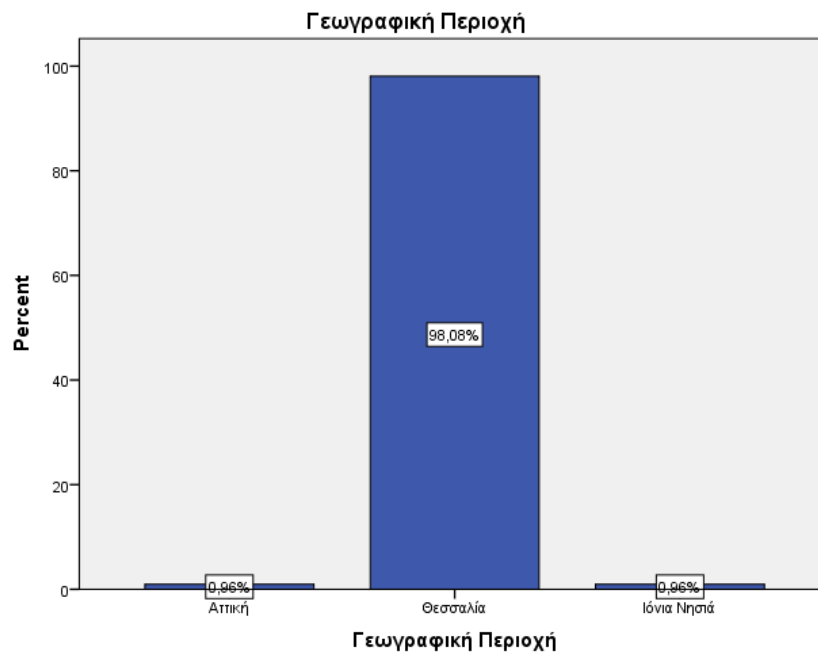
Όσον αφορά την ηλικιακή ομάδα, το 14,42% του δείγματος είναι 22-30 ετών, το 44,23% είναι 31-40 ετών, το 34,62% είναι από 41-50 ετών και το 5,77% είναι από 51-60 ετών.

Στη συνέχεια, όσον αφορά το επίπεδο εκπαίδευσης, το 53,85% είναι απόφοιτοι ΑΕΙ/ΤΕΙ, το 17,31% είναι απόφοιτοι Λυκείου ενώ το 25,96% είναι κάτοχοι μεταπτυχιακού τίτλου.

Το 91,35% του δείγματος διαμένει σε πόλη και το 6,73% σε χωριό.

Το 98,08% του ερωτηθέντων δηλώνει ότι διαμένει στη Θεσσαλία, το 0,96% στην Αττική και το 0,96% σε Ιόνια Νησιά.

7.2 Δείκτης Cronbach (Cronbach's alpha)

Ένα ερωτηματολόγιο ή εργαλείο είναι αξιόπιστο αν τα αποτελέσματα τους για ένα άτομο δεν αλλάζουν μέσα σε ένα σύντομο χρονικό διάστημα.

58

Στη μέθοδο αυτή μετράται η εσωτερική σταθερότητα ενός τεστ. Ο δείκτης συνάφειας άλφα του Cronbach συγκρίνει τη διακύμανση της συνολικής βαθμολογίας του τεστ, με άλλα λόγια το άθροισμα των διακυμάνσεων όλων των ερωτήσεων με κάθε μια ερώτηση ξεχωριστά. Σκοπός της μεθόδου είναι να μεγιστοποιήσει ή να μετρήσει την εσωτερική σταθερότητα του τεστ. Αυτό επιτυγχάνεται με τον υπολογισμό του συντελεστή άλφα του Cronbach συμπεριλαμβάνοντας ή όχι κάθε ερώτηση. Στην περίπτωση που ο συντελεστής είναι μεγαλύτερος όταν μια ερώτηση παραλείπεται, τότε αυτή απορρίπτεται.

<i>Κατηγορία</i>	<i>Cronbach's alpha</i>
1. Συνολικό Ερωτηματολόγιο	0,874
2. Τραπεζικό Ενοποίηση	0,924
3. Πιστωτική Φερεγγυότητα	0,885

Παρατηρούμε ότι η συνοχή των κατηγοριών είναι ικανοποιητική σχεδόν σε όλες τις περιπτώσεις για το γεγονός ότι η ελάχιστη επιτρεπτή τιμή είναι 0,65. Επομένως, έχουμε πλήρη αξιοπιστία του ερωτηματολογίου όσο και της έρευνας μας.

7.3 Ανάλυση Διακύμανσης κατά ένα παράγοντα (One way ANOVA)

Η ανάλυση διακύμανσης κατά ένα παράγοντα δείχνει αν υπάρχει ισότητα των πληθυσμιακών μέσων μιας εξαρτημένης μεταβλητής (π.χ. οι απαντήσεις μιας ερωτήσεως) ή όχι αναφορικά με την ύπαρξη ενός ανεξάρτητου παράγοντα που έχει περισσότερες από 2 βαθμίδες (π.χ. εισόδημα ή ηλικιακή ομάδα). Συνήθως, για να υποστηριχθεί ότι υπάρχει στατιστικώς σημαντική διαφορά των πληθυσμιακών μέσων μεταξύ ενός ζεύγους μεταβλητών πρέπει η πιθανότητα του στατιστικού ελέγχου να είναι κάτω του 5% (Απόρριψη H_0). Αντίθετα, αν η πιθανότητα του στατιστικού ελέγχου είναι πάνω του 5% τότε αποδεχόμαστε τη μηδενική υπόθεση (H_0) περί ισότητα των πληθυσμιακών μέσων.

Στην περίπτωση μας εξετάστηκε αν υπάρχει διαφορά των πληθυσμιακών μέσων των εξαρτημένων μεταβλητών που σχετίζονται με τις οκτώ δημιουργημένες κατηγορίες (παράγοντες) αναφορικά με τους ανεξάρτητους παράγοντες όπως είναι το φύλο, η ηλικιακή ομάδα, και η εκπαίδευση. Ως εξαρτημένες μεταβλητές χρησιμοποιήσαμε τις ερωτήσεις που σχετίζονται μόνο με την τραπεζική ενοποίηση.

Φύλο

Ο πίνακας παρακάτω παρουσιάζει τα αποτελέσματα της ανάλυσης διακύμανσης όσον αφορά το φύλο και τους δημιουργούμενους παράγοντες.

Ερωτήσεις	F	Sig.
Γνωρίζετε τι είναι η Ευρωπαϊκή Τραπεζική Ένωση;	3,930	,023
Γνωρίζετε ποιες χώρες της ΕΕ μπορούν να είναι μέλη της τραπεζικής ένωσης;	5,526	,005
Γνωρίζετε ποιος φορέας είναι υπεύθυνος για την τραπεζική ένωση;	2,569	,082
Γνωρίζετε τι είναι το "ενιαίο εγχειρίδιο κανόνων" της τραπεζικής ενοποίησης;	1,365	,260

Γνωρίζετε τι είναι ο ενιαίος μηχανισμός εποπτείας (SSM);	,730	,484
Γνωρίζετε τι είναι ο ενιαίος μηχανισμός εξυγίανσης (SRM);	,249	,780
Γνωρίζετε ποια είναι τα εκτιμώμενα οφέλη της τραπεζικής ένωσης;	1,884	,157
Γνωρίζετε τι είναι και πως λειτουργεί το bail-in (διάσωση εκ των έσω);	9,547	,000
Γνωρίζετε τι είναι και πως λειτουργεί το κοινό ταμείο διευθέτησης;	,243	,785
Γνωρίζετε πότε και πως ενεργοποιείται ο μηχανισμός εκκαθάρισης της τραπεζικής ένωσης;	,972	,382

***95% διάστημα εμπιστοσύνης**

Τα αποτελέσματα του ελέγχου δείχνουν ότι δεν υπάρχει στατιστικώς σημαντική διαφορά στον τρόπο που εκφέρουν γνώμη οι άνδρες και οι γυναίκες όσον αφορά αν γνωρίζουν την έννοια της τραπεζικής ενοποίησης ($F=3.930$, $Sig=2.3\%$), όσον αφορά τις χώρες της ΕΕ που μπορούν να είναι μέλη της τραπεζικής ενοποίησης ($F=5.526$, $Sig=0.5\%$) και όσον αφορά τον τρόπο λειτουργίας της διαδικασίας bail-in (διάσωση εκ των έσω). Αυτό συμβαίνει επειδή η τιμή της πιθανότητας είναι μικρότερη του 5%. Ουσιαστικά, οι απαντήσεις είναι διαφορετικές μεταξύ ανδρών και γυναικών όσον αφορά τους προηγούμενους παράγοντες που αναλύσαμε.

Ηλικιακή Ομάδα

Στη συνέχεια, παρουσιάζονται τα αποτελέσματα του ελέγχου, λαμβάνοντας ως ανεξάρτητη μεταβλητή την ηλικιακή ομάδα που βρίσκεται ο κάθε υποψήφιος.

Ερωτήσεις	F	Sig.
Γνωρίζετε τι είναι η Ευρωπαϊκή Τραπεζική Ένωση;	2,467	,050
Γνωρίζετε ποιες χώρες της ΕΕ μπορούν να είναι μέλη της τραπεζικής ένωσης;	1,709	,154
Γνωρίζετε ποιος φορέας είναι υπεύθυνος για την τραπεζική ένωση;	5,387	,001
Γνωρίζετε τι είναι το "ενιαίο εγχειρίδιο κανόνων" της τραπεζικής ενοποίησης;	3,124	,018
Γνωρίζετε τι είναι ο ενιαίος μηχανισμός εποπτείας (SSM);	2,050	,093

Γνωρίζετε τι είναι ο ενιαίος μηχανισμός εξυγίανσης (SRM);	1,197	,317
Γνωρίζετε ποια είναι τα εκτιμώμενα οφέλη της τραπεζικής ένωσης;	7,475	,000
Γνωρίζετε τι είναι και πως λειτουργεί το bail-in (διάσωση εκ των έσω);	5,968	,000
Γνωρίζετε τι είναι και πως λειτουργεί το κοινό ταμείο διευθέτησης;	,750	,560
Γνωρίζετε πότε και πως ενεργοποιείται ο μηχανισμός εκκαθάρισης της τραπεζικής ένωσης;	1,851	,125

**95% διάστημα εμπιστοσύνης*

Τα αποτελέσματα του ελέγχου αναφέρουν ότι δεν υπάρχει στατιστικώς σημαντική διαφορά των απαντήσεων του πληθυσμού ανάμεσα στις εξεταζόμενες ηλικιακές ομάδες. Ουσιαστικά, όλες οι ηλικιακές ομάδες απαντάνε με τον ίδιο τρόπο σχετικά με τις ακόλουθες ερωτήσεις σχετικά με την τραπεζική ενοποίηση. Επομένως, υπάρχει στατιστικώς σημαντική διαφορά των πληθυσμιακών μέσων σχετικά με το ποιος φορέας είναι υπεύθυνος για την τραπεζική ενοποίηση ανάμεσα στις ηλικιακές ομάδες ($F=5.387$, $Sig=0.1\%$), σχετικά με τις γνώσεις αναφορικά με το ενιαίο εγχειρίδιο κανόνων της τραπεζικής ενοποίησης ($F=3.124$, $Sig=1.8\%$), σχετικά με τα εκτιμώμενα οφέλη της τραπεζικής ενοποίησης ($F=7.475$, $Sig=0\%$) και όσον αφορά τις γνώσεις για διάσωση της τράπεζας εκ των έσω ($F=5.968$, $Sig=0\%$). Τα συμπεράσματα αυτά αναφέρονται για τον συνολικό πληθυσμό.

Εκπαίδευση

Στη συνέχεια, εξετάζουμε αν υπάρχουν διαφορετικές απαντήσεις πληθυσμιακά σχετικά με το επίπεδο εκπαίδευσης και τους δημιουργούμενους παράγοντες. Τα αποτελέσματα παρουσιάζονται αναλυτικά παρακάτω.

Ερωτήσεις	F	Sig.
Γνωρίζετε τι είναι η Ευρωπαϊκή Τραπεζική Ένωση;	,762	,473
Γνωρίζετε ποιες χώρες της ΕΕ μπορούν να είναι μέλη της τραπεζικής ένωσης;	2,879	,067
Γνωρίζετε ποιος φορέας είναι υπεύθυνος για την τραπεζική ένωση;	2,510	,093
Γνωρίζετε τι είναι το "ενιαίο εγχειρίδιο κανόνων" της τραπεζικής ενοποίησης;	5,447	,008

Γνωρίζετε τι είναι ο ενιαίος μηχανισμός εποπτείας (SSM);	,987	,381
Γνωρίζετε τι είναι ο ενιαίος μηχανισμός εξυγίανσης (SRM);	2,064	,139
Γνωρίζετε ποια είναι τα εκτιμώμενα οφέλη της τραπεζικής ένωσης;	1,296	,284
Γνωρίζετε τι είναι και πως λειτουργεί το bail-in (διάσωση εκ των έσω);	3,792	,030
Γνωρίζετε τι είναι και πως λειτουργεί το κοινό ταμείο διευθέτησης;	,097	,908
Γνωρίζετε πότε και πως ενεργοποιείται ο μηχανισμός εκκαθάρισης της τραπεζικής ένωσης;	,005	,995

**95% διάστημα εμπιστοσύνης*

62

Τα αποτελέσματα του ελέγχου υποστηρίζουν ότι υπάρχουν στατιστικώς σημαντικές διαφορές μεταξύ των ερωτήσεων και του μορφωτικού επιπέδου όσον αφορά τον πληθυσμό. Αυτό σημαίνει ότι οι απαντήσεις είναι διαφορετικές μεταξύ των κατηγοριών του μορφωτικού επιπέδου. Συγκεκριμένα, υπάρχει στατιστικώς σημαντική διαφορά των μέσων όρων όσον αφορά την έννοια του ενιαίου εγχειρίδιου κανόνων της τραπεζικής ενοποίησης ($F=5.447$, $Sig=0.8\%$) και την γνώση σχετικά με τη λειτουργία της διάσωσης εκ των έσω ($F=3.792$, $Sig=3\%$).

Κεφάλαιο 8^ο – Συμπεράσματα

Η παρούσα εμπειρική ανάλυση βασίστηκε σε μια βιβλιογραφική έρευνα και ανασκόπηση σχετικά με την αξιολόγηση των κινδύνων που αντιμετωπίζουν τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα. Στη συνέχεια, έγινε μια αναλυτική επεξήγηση της διαδικασίας της τραπεζικής ενοποίησης στην ευρωζώνη αλλά και μια ανασκόπηση σχετικά με τις διατάξεις που προεβέβουν τα Σύμφωνα της Βασιλείας I, II και III. Δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στις τροποποιήσεις που επιφέρει το σύμφωνο της Βασιλείας III.

Από την άλλη, όσον αφορά την εμπειρική έρευνα, χρησιμοποιήσαμε της μεθόδους περιγραφικής στατιστικής, της ανάλυσης αξιοπιστίας κατά Cronbach, αλλά και της ανάλυσης διασποράς κατά ένα παράγοντα (one-way ANOVA). Τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν ότι η πλειοψηφία των τραπεζικών υπαλλήλων γνωρίζει τι είναι η Ευρωπαϊκή Τραπεζική Ένωση καθώς και ποιες χώρες είναι κράτη μέλη. Τα ίδια αποτελέσματα φαίνεται ότι βρέθηκαν για τη γνώση του φορέα που είναι υπεύθυνος για την τραπεζική ένωση καθώς και τις διατάξεις και τους μηχανισμούς που τη χαρακτηρίζουν. Όσον αφορά την αξιολόγηση της πιστοληπτικής ικανότητας μιας επιχείρησης ή ενός ιδιώτη, η πλειοψηφία των τραπεζών χρησιμοποιεί το σύστημα Credit Scoring καθώς και τη διαδικασία εξασφαλίσεων-εγγυήσεων. Επίσης, έχει παρατηρηθεί ραγδαία μείωση των αιτήσεων που εγκρίνονται για τη χορήγηση δανείου (εταιρικού, καταναλωτικού ή στεγαστικού).

Τέλος, όσον αφορά τα αποτελέσματα της ανάλυσης διακύμανσης, δείχνουν ότι δεν υπάρχει διαφορά στον τρόπο που εκφέρουν γνώμη οι άνδρες και οι γυναίκες όσον αφορά αν γνωρίζουν την έννοια της τραπεζικής ενοποίησης, όσον αφορά τις χώρες της ΕΕ που μπορούν να είναι μέλη της τραπεζικής ενοποίησης και όσον αφορά τον τρόπο

λειτουργίας της διαδικασίας bail-in (διάσωση εκ των έσω). Επίσης, τα αποτελέσματα του ελέγχου αναφέρουν ότι δεν υπάρχει διαφορά των απαντήσεων του πληθυσμού ανάμεσα στις εξεταζόμενες ηλικιακές ομάδες. Ουσιαστικά, όλες οι ηλικιακές ομάδες απαντάνε με τον ίδιο τρόπο σχετικά με τις ακόλουθες ερωτήσεις σχετικά με την τραπεζική ενοποίηση. Επομένως, υπάρχει στατιστικώς σημαντική διαφορά των πληθυσμιακών μέσων σχετικά με το ποιος φορέας είναι υπεύθυνος για την τραπεζική ενοποίηση ανάμεσα στις ηλικιακές ομάδες, σχετικά με τις γνώσεις αναφορικά με το ενιαίο εγχειρίδιο κανόνων της τραπεζικής ενοποίησης, σχετικά με τα εκτιμώμενα οφέλη της τραπεζικής ενοποίησης και όσον αφορά τις γνώσεις για διάσωση της τράπεζας εκ των έσω. Τα συμπεράσματα αυτά αναφέρονται για τον συνολικό πληθυσμό.

Τέλος, τα αποτελέσματα του ελέγχου υποστηρίζουν ότι υπάρχουν διαφορές μεταξύ των ερωτήσεων και του μορφωτικού επιπέδου όσον αφορά τον πληθυσμό. Αυτό σημαίνει ότι οι απαντήσεις είναι διαφορετικές μεταξύ των κατηγοριών του μορφωτικού επιπέδου. Συγκεκριμένα, υπάρχει στατιστικώς σημαντική διαφορά των μέσων όρων όσον αφορά την έννοια του ενιαίου εγχειρίδιου κανόνων της τραπεζικής ενοποίησης και την γνώση σχετικά με τη λειτουργία της διάσωσης εκ των έσω.

Βιβλιογραφία

Ξένη Βιβλιογραφία

Arslanalp, S. (2014). Banking sector contingent liabilities and sovereign risk. *Journal of Empirical Finance*, 1-15.

Atrill, (2006). *Financial management for decision makers*. 4th ed. Essex: Pearson Education

Barakova, I. (2014). *Journal of Financial Stability*, 167-179.

Bullivant, G. (2004). Predicting corporate insolvency by computer. In B. Edwards (Ed.), *Credit management handbook* (pp. 140-145). 5th ed. Abingdon: Gower Publishing

Caouette, J.B., Altman, E.I., & Narayanan, P. (1998). *Managing Credit Risk: The Next Great Financial Challenge*. New York, NY: John Wiley & Sons

Cecchetti, S. (2010). *Money, Banking and Financial Markets*. Chichester: Blackwell.

Chalermchatvichien, P. (2014). Basel III, capital stability, risk-taking, ownership: Evidence from Asia. *Journal of Multinational Finance*, 28-46.

Chen, X. (2007). Banking deregulation and credit risk: Evidence from the EU. *Journal of Financial Stability*, 356-390.

Dafermos, V. (2011). *Research Methodology and Statistics Analysis*. Thessaloniki: Ziti.

ECB (2004) *Annual Report*. Frankfurt am Main: ECB

ECB (2009). *Financial Stability Review*. Frankfurt am Main: ECB

Group of Ten – G10 (2001). *Report on consolidation in the financial sector*. Group of Ten. Διαθέσιμο στο <http://www.imf.org/external/np/g10/2001/01/Eng/> [Ανάκτηση: 12/3/2015]

Halkos, G. (2006). *Applied Econometrics for E-views, SPSS and Minitab*. Athens: Giourdas.

Heffernan S. (2004). *Modern Banking*. London: Publications Wiley Ltd.

Hong, H. (2014). The information content of Basel III liquidity risk measures. *Journal of Financial Stability*, 91-111.

Jin, Y. (2014). Banking risk and macroeconomic fluctuations. *Journal of Banking & Finance*, 350-360.

Kaufman, G. G., & Scott, K.E. (2003). What is Systemic Risk and Do Bank Regulators Retard or Contribute to it?. *The Independent Review*, VII (3), 371-391

Kupiec, P., & Nickerson, D. (2004). Assessing Systemic Risk Exposure from Banks and GSEs Under Alternative Approaches to Capital Regulation. *The Journal of Real Estate, Finance and Economics*, 28 (2-3), 123-145

Kipouros, A. (2014). Factors of Weaknesses of Supervisory methods as components of systematic Risk. The Impacts of collapses to instability of Banking System. *Procedia Economics and Finance*, 120-132.

Pilbeam, K. (2010). *Finance and Financial Markets*. New Jersey: John Wiley and Sons.

Prisecarua, P. (2014). Banking union- an European project with certain success prospects. *Procedia Economics and Finance*, 582-589.

Rossignolo, A. (2013). Market crises and Basel capital requirements: Could Basel III have been different? Evidence from Portugal, Ireland, Greece and Spain (PIGS). *Journal of Banking & Finance*, 1323-1339.

Schmaltz, C. (2014). How to make regulators and shareholders happy under Basel III. *Journal of Banking & Finance*, 311-325.

Schwarcz, S.L.(2008). Systemic Risk. *Georgetown Law Journal*, 97(1), 193-249

Servigny, A., & Olivier Renault, O. (2004). *Measuring and Managing Credit Risk*. New York, NY: McGraw Hill Professional

Zhou, J., Rutledge, R., Bossu, W., Dobler, M., Jassaud, N. & and Moore, M. (2012). From Bail-out to Bail-in: Mandatory Debt Restructuring of Systemic Financial Institutions. *IMF Staff Discussion Note 12/03*

Ελληνική Βιβλιογραφία

Αλεξιάκης Π. (2006). *Εισαγωγή στις Τραπεζικές Σπουδές*. Αθήνα: Ελληνική Ένωση Τραπεζών.

Γαλιάτσος, Κ. (2010). *Βασικές γνώσεις επενδυτικής τραπεζικής*. Αθήνα: Ελληνική Ένωση Τραπεζών.

Γκόρτσος, Χ. (2014). Η πορεία προς την «Ευρωπαϊκή Τραπεζική Ένωση»: Θεσμικές και κανονιστικές διαστάσεις και οι επιπτώσεις στην ανταγωνιστικότητα του ελληνικού τραπεζικού συστήματος. *Τράπεζα της Ελλάδος*, 21-44.

Καλφάογλου, Φ. (2014). Ευρωπαϊκή Τραπεζική Ένωση: “εξευρωπαϊσμός” του χρηματοοικονομικού πλέγματος ασφαλείας των τραπεζών. *Τράπεζα της Ελλάδος, Οικονομικό Δελτίο Νο. 39*, σσ. 43-82

Νούλας Α. (2006). *Χρήμα και Τράπεζας*. Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Πανεπιστημίου Μακεδονίας.

Πετράκης Π. (2000). *Τραπεζική Διοίκηση*. Πάτρα: Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο.

Πετράκης, Π.Ε. (2003). *Χρηματοοικονομική διοίκηση και τραπεζική οικονομική. Τόμος Γ: Τραπεζική οικονομική*. Αθήνα: Π.Ε. Πετράκης

Σαπουντζόγλου Γ. (2009). *Τραπεζική Οικονομική Τόμος Α'*. Αθήνα: Μπένου.

Σαπουντζόγλου Γ. (2009). *Τραπεζική Οικονομική Τόμος Β'*. Αθήνα: Μπένου.